

Šumarski list.

Organ

hrv. slav. šumarskoga društva

Izdaje

Upravlj. odbor hrv.-slav.
šumarskoga društva.

Uređuje **Ivan Partaš.**

Izlazi svaki mjesec.

ZAGREB 1903.

Naklada hrv. slav. šumarskoga društva.

Šumarski list.

Br. 10. U ZAGREBU, 1. listopada 1903. God. XXVII.

Uvrstbina oglasa: za 1 stranicu 16 K.; za $\frac{1}{2}$ stranice 8 K.; za $\frac{1}{3}$ stranice 5 K. 20 fil.; za $\frac{1}{4}$ stranice 4 K. — Za višekratno uvrštenje primjerena popustbina.

Toplotni efekat drva.

Prije nego progovorimo o učinku one topline, koju nam daje drvo, promotrit ćemo odkuda potiče ta ogromna sila, koja je u drvu konsumirana. Svaka bilina treba za svoj razvoj stanovitu množinu svjetla i topline, bez koje se ne može razviti; tu stalnu količinu energije treba ona, rasla gdje mu drago — nema li je, ne može se razviti. Poznato je, da jednogodišnja bilina tim prije do ploda — potpunog razvoja dospije, čim je viša temperatura mjesta gdje raste.

Svako doba razvoja, klijanje, rast, cvatnja, dozrievanje i t. d. zahtjeva posebni stupanj topline. N. pr. breza lista tek u mjesecu kojem je srednja toplota 11° C, radi toga lista u raznim krajevima nejednako; u okolici Rima lista već u ožujku a u Parizu početkom svibnja, sjevernije još kasnije.

Kušali su neki taj odnošaj matematski formulirati. Sumirali su (u pojedinim predjelima) broj dana između sjetve i zrelog stanja, tu sumu pomnožili su sa popriečnim temperaturama pojedinih dana (za isti predjel), te su tako dobili brojeve, koje nazvaše toplinske sume (Wärmesummen). Ove su toplinske sume za razne krajeve, kod jedne te iste biline jednake, iz toga sledi: da je trajanje vegetacije jedne biline na raznim mjestima obratno proporcionalno sa tamo vladajućom srednjom temperaturom. Slična proračunavanja izveo je francuski agrikulturni kemičar Boussingault, za razno kulturno bilje pa je uvidio, da se te sume za razna mjesta prilično slažu. Pu-

povi na drveću stvaraju se tek onda svake godine (u umjerenoj klimi), kada je postigla svaka vrst stalnu sumu stupnjeva temperature.

Tako je na pr. ustanovljeno, da je spomenuto drveće u botaničkom vrtu u Upsali i Giessenu cvalo:

	U Upsali kod topl.		U Giessenu kod topl.	
		sume		sume
Betula alba	20. V.	1142° C.	7. IV.	1187° C.
Prunus avium	22. V.	1168° C.	5. IV.	1136° C.
Prunus padus	30. V.	1298° C.	12. IV.	1279° C.
Syringa vulgaris	14. VI.	1580° C.	30. IV.	1550° C.

Iz toga se vidi, da se toplinske sume dosta slažu u krajevima sa raznim klimatskim prilikama. Toplina je dakle potrebna za razvoj biline. Sa sunčanim zrakama dolazeća toplina, a u prvom redu svjetlo, prvi je uvjet za produkciju organske tvari u bilini, koju mi kasnije upotrebljujemo zajedno s konzumiranom energijom u naše svrhe. Energija sunčanih zraka raztvvara u listu biline ugljičnu kiselinu iz zraka na ugljik i kisik; prvi ostaje u bilini u obliku organske tvari, a s njim i konzumirana radnja, (Proces asimilacije). Iz te organske tvari može se osloboditi izgaranjem ista količina energije, koja je za života biline konzumirana.

To je ta toplina, koja je do sada bila u bilini sačuvana kao kemijska sila. Ako nam je teže bilo mjeriti, koliko je u bilini energije tekom života unišlo, laglje ju mjerimo sada, kada nam se kod izgaranja živo oslobadja u obliku topline.

To se uvjerenje s praktične strane veoma često poduzima u svrhu procjene gorivog materijala, te se obično opredjeljuje t. zv. toplotni efekat.

Efektom topline označuje se obćenito množina topline, koju njeko tielo izgaranjem oslobadja.

Pošto se toplina mjeri po svom djelovanju, to imade više načina kako istu mjerimo.

Absolutnim efektom topline nazivljemo množinu topline, koju daje jedinica težine nekog materijala kad izgori. Ako

mjerimo množinu topline (kvantitet), koju daje izgaranjem neki volum gorivog materijala, tada dobijemo specifični efekat topline; mjerimo li pako temperaturu (intezitet), koju daje materijal izgaranjem, to dobijemo firometrijski efekat topline. Množina topline izrazuje se kalorijama. Jedinica topline ili kalorija je ona množina topline, koja može ugrijati 1 kg. vode od 0° C. na 1° C; njen mehanički ekvivalenat iznaša 424 metarkilograma radnje (t. j. radnjom od 424 mkg. stvara se 1 cal. topline); njen električni ekvivalenat je 4170 Volt-Ampère. Kaže li se n. pr., da njeko drvo daje izgaranjem 3000 cal. topline, to znači, da je ova toplina kadra 3000 puta veću količinu vode ugrijati za 1° C. (N. pr. od 0_0 do 1° C.).

Ova količina topline u kalorijama daje se kod raznih vrsti ugljena lako iz kemičkog sastava proračunati po formuli Dulong-ovoj, nu kod drva, treseta i dr. nije ista uporabiva. Točno se daje ista odrediti pokusnim načinom sa kolarimetrima (kao što su: vodenikakalorimetar od Favre-a i Silbermanna, kalorimetrijska bomba Berthelot-ova i dr.).

Točnim pokusima našlo se je, da najveću količinu topline daje izgaranjem vodik (H) t. j. 34.200 cal.

Ugljik (e) 8140 cal. (kao čisti drvni ugljen).

Sumpor (S) 2220 itd.

Postavimo li, da je toplinski efekat ugljika 100 i prispo-
dobimo li mu ostala goriva, tada sledi:

Ugljik	100
Drvni ugljen	96
Kameni ugljen	77
Treset	33—38
suho drvo	46
drvo sa 20% vode	34 i t. d.

Vriednost goriva ovisi dakle o količini topline, koja se razvije kad ono izgori ali ovisi i o temperaturi, koju pri tome daje. Gorivo je to bolje, čim imade u njem više C (ugljika) i H (vodika) a manje O (kisika), vode (H_2O) i mineralnih primjesa, jer samo C i H oslobadjaju izgaranjem (t. j. oksidacijom) top-

linu. Voda, koja se nalazi u gorivu mora se izpariti, a za to je potrebna toplina. Da se 1 kg. vode pretvori u paru potrebno je 637 cal. topline, koja se dakako kod izparenja potroši. (Vodik (H), koji je vezan na kisik (O) kao n. pr. u higroskopnoj i kemički vezanoj vodi (H_2O) takodjer ne izgara, već samo troši toplinu, da se i ova voda izpari. Samo onaj vodik izgara i stvara toplinu, koji nije na kisik vezan. Teško je dakle iz sastava proračunati gorivu vrijednost. Količina topline, koja se gorenjem razvija, proporcionalna je količini kisika, koja je nužna, da može gorivo podpuno izgorjeti. Na toj činjenici osniva se Berthier-ov način odredjivanja kvaliteta goriva.

Ako nam nije stalo za teoretski efekat topline, već lih da saznamo za onu količinu topline, koju zaista možemo izrabiti izgaranjem drva, tad činimo pokuse tako, da stalnu količinu drva spalimo pod parnim kotlom te mjerimo množinu i temperaturu stvorene pare.

Na taj se način dobiju brojevi, koji se od prijašnjih nješto razlikuju:

drveni ugljen	7000 cal.
sušeno drvo	3600 cal.
drvo sa 20% vode	2800 cal. i t. d.

Naravno je, čim imade u drvu više vode (vlage) tim se više troši topline na izhlapljenje iste, pa će se i tim manje topline osloboditi, a vrijednost goriva je manja.

Efekat toplote je kod raznih vrsti drva razan: (uz jednaku količinu vode).

	cal.	specif. topl. efekat C = 100
Grab	3100	28
Hrast ljutik	2400—3000	26
Jasen	3000—3500	24
Javor	3500	23
Bukva	3300—3600	24

	cal.	specif. topl. efekat C = 100
Bor	—	20
Vrba	—	19
Smreka	2800—3700	19
Lipa	3400—4000	18
Topola crna	3400—3700	14
Breza	—	23
Jela	—	19

Obćenito se uzimlju sljedeće srednje vrijednosti za drvo:

	Topl. efekat	C = 100
Podpuno suho tvrdo drvo	4144	—
Podpuno suho mehko drvo	4236	—
Popriečno	4170	—
Na zraku sušeno drvo (s 15% vlage)	3550	36
Na zraku sušeno drvo (s 10% vlage)	4100	41
U vrućini sušeno	4700	47

Poznajemo li množinu vlage nekog drva, to možemo na laki način proračunati absolutni toplotni efekat. N. pr.

Njeko drvo imade 25.5% vlage, tada imade isto $100 - 25.5 = 74.5\%$ suhe tvari, koja daje $\frac{4000 \times 74.5}{100} = 2980$ cal.

(4.000 uzimlje se za absolut. efekat obćenito).

Od ove topline valja odbiti onu množinu, koja se potroši na pretvorbu onih 25.5% vode u paru t. j.

$$\frac{637 \times 25.5}{100} = 162.5$$

1 kg. toga drva daje po tome $2980 - 162.5 = 2817.5$ cal. topline.

Želimo li proračunati toplotni efekat nekog voluma drva, to moramo uzeti u obzir faktičnu množinu drva u prostornom metru i vlagu, koja je u razno doba u raznoj množini u drvu.

Absolutni efekat topl. kubičnog metra drva $p = P. D. C$; P = težina m^3 dotičnog drva u kg.; D = faktična množina drva, koju sadržaje stalni volum naslaganog drva; C = toplinski efekat.

Eto primjera za drvo smrekovo sa 25·5% vlage:

$p = 457 \times 0.7 \times 2817.5 = 901318$, s kubičnim metrom toga
drva možemo $\frac{901318}{637} = 1418$ kg. vode od 0 °C pretvorite u
paru od 100 °C.

Fizikalna svojstva raznih vrsti drva uzrokuju razne promjene kod samog gorenja. Upalimo li velike cjepanice tvrdog i teškog drva to će ovo izgarati samo na površini, ova vrućina uzrokuje raztvorbu (suhu destilaciju) ostale nutarnje česti drva, a produkti te raztvorbe dolaze kroz pare na površinu, gdje plamenom izgaraju.

Kad plamen utrne, zaostaje užarena pougljenjena klada, koja lagano dalje izgara i daje jaku vrućinu. Kod lakog, manje gustog drva brzo se razvijaju produkti suhe destilacije i izgaraju naglo dugim i vrućim plamenom, i zaostali porozni ugljen izgori dosta naglo.

Svatko uvidja, da se u razne svrhe uzimlje i razno — sad meko, sad tvrdo drvo. Trebamo li visoku temperaturu u razmjerno velikom prostoru n. pr. u porculanskoj peći, tad ćemo uzeti meko, tanko ciepano i sušeno drvo, jer ovo brzo izgara i uz to daje duge i vruće plamene. Tvrdo drvo, isto tako priredjeno, daje takodjer visoke temperature, nu plamen mu nije tako dug.

Prem je danas doba elektriciteta, ipak će drvo ostati najsgodniji materijal kao vrelo energije u industriji i obrtu. Ono je nenadoknativo osobito u onim granama industrije, gdje treba čist materijal lako goriv uz drugi plamen, kao što je to u staklanama, tvornicama porculana, kućanstvu i drugdje. Osim toga dade se drvo i pretvoriti lako u gušći i bolji gorivi materijal, koji se laglje i jeftinije prenaša, i to je t. zv. Röstholz (ili Rothholz) i drveni ugljen.

Prof. M. Urbany.

Šumarstvo u Srbiji.

(Nastavak).

Kao dopuna zakona o šumama, odnosno kao objašnjavajuće naredbe njegovih pojedinih naredjenja, služe pravila za šumarsko osoblje, izdata 1900. godine i pravilnik o sječi i prometu gradje i drva od g. 1901.

Pravila za šumarsko osoblje odredjuju pobliže prava i dužnosti šumarskog osoblja.

Po tim pravilima je okružni šumar najstariji organ i neposredni starješina ostalog šumarskog osoblja u okružnoj šumskoj upravi.

On, u ime šumske uprave, stoji u neposrednoj vezi sa šumarskim odjeljenjem ministarstva narodne privrede, kome podnosi potrebne izvještaje i od koga očekuje sva potrebna naredjenja, koja se tiču šuma i šumarskog osoblja.

Njegove su dužnosti, da u svojoj kancelariji ima uvijek slijedeće podatke:

a) spisak sviju šuma i to državnih, občinskih, seoskih, crkvenih, manastirskih i privatnih, sa kratkim opisom svake pojedine zasebne cjeline;

b) spisak sviju privatnih imanja, koja se bilo s pravom bilo bezpravno nalaze u granicama državnih šuma;

c) da od ograničenih državnih šuma napravi terenske, situacione i privredne planove, kao i planove sječe (ovo je pored svih propisa nemoguće izpuniti, radi premalog broja osoblja i velikih uprava);

d) spisak sviju golih, jako proredjenih, nepodpuno obraslih i radi pošumljenja pod zabranu stavljenih mjesta;

e) spisak sviju privatnih zabrana, koji se sa klimatskog s higijenskog gledišta ili radi toga, što su na absolutno-šumskom tlu, moraju u pošumljenom stanju održati;

f) inventar državnih stvari, alata, instrumenata, kancelarijskog pribora i namještaja, državnih šumarskih zgrada i t. d.

g) da ima sve potrebne zakone, propise i knjige, kao i da čuva sve raspise, uputstva, naredjenja i ostalu kancelarijsku prepisku.

Glavne su dužnosti okružnog šumara ove:

a) da održava ispravno granice i granične biljege ograničenih državnih šuma, da uništene i pokvarene ponovo obnavlja, a nestalne stalnijim zamjenjuje;

b) da se stara o stavljanju pod zabranu i što skorijem pošumljenju ogoljelih mjesta;

c) da naročitu pažnju obrati podizanju šumskih bašta i rasadnika i da odgajene sadnice upotrebljava za najnužnija pošumljivanja u okrugu;

d) da odredjuje mjesta u državnim šumama, u koja će se koliko i koje stoke pustiti na pašu i žirovinu, prema rodnosti trave i žira, stanju šume, šumskoga podmladka i kultura;

e) da se stara o područnom mu šumskom osoblju, ovome izdaje u smislu zakona i pravila potrebne naredbe u vršenju dužnosti, neposredno nadgleda i kontroliše njegov rad, daje mu savjete i pouke i u opće nastoji, da mu podigne i održi potreban ugled;

f) da obraća naročitu pažnju na to, kako čuvari šuma postupaju sa uhvaćenim krivcima;

g) da odredjuje i obilježava drva za sječu i osječenu gradju u državnim šumama, da pored državnih šuma, vodi nadzor nad općinskim i seoskim šumama, da u sporazumu sa općinskom vlašću riješava sporna pitanja o prenosu drva preko tudjeg zemljišta;

h) da se po privatnim molbama za sječu gore u privatnim šumama svagda uvjerava na licu mjesta, može li se sječa odobriti, pa takove molbe sa svojim mišljenjem šalje na riješenje ministru narodne privrede.

Pored nabrojenih glavnih dužnosti okružnog šumara, ima on sva prava činovnika gradjanskog reda.

Tako mu pristoji pravo kažnjavanja podčinjenog mu osoblja, ukorom i oduzimanjem osmo-dnevne plaće u korist šumskog fonda.

Nadalje ima pravo : da odredjuje mjesto stanovanja, da premješta i rasporedjuje čuvare državnih šuma da kao starješina može dati tri dana dopusta područnom mu osoblju i da može izdavati potrebne naredbe obćinskim sudovima i zahtjevati od njih pomoć u granicama zakona o šumama.

Podšumari, kao ukazni činovnici, imaju u glavnom ista prava i dužnosti kao i okružni šumari. No kad vrše dužnost kao mladji i podčinjeni organi u okružnoj šumskoj upravi, njihova je dužnost raditi ono, što im okružni šumar u posao odredi, a naročita im je dužnost :

a) da vode neposredan i što češći nadzor nad čuvarima šuma ;

b) da lično obilaze povjerene im šume, da rukovode i nadgledaju sječe u šumi, pošumljivanja, podizanje šumskih rasadnika i sve ostale radove u šumi ;

c) da okružnoj šumskoj upravi podnose redovno svakih 15 dana izvještaj, što je u šumi uradjeno i da upozoravaju šumsku upravu na sve, što opaze, a što bi bilo od važnosti po šume i šumarstvo ;

Podšumar, stojeći pod neposrednim nadzorom okružnog šumara, ne može ništa na svoju ruku, a bez znanja okružnog šumara raditi, niti sa ostalim vlastima propisku voditi.

Čuvare državnih šuma postavlja ministar narodne privrede pri šumskim upravama, a ove im odredjuju službeni krug i mjesto stanovanja.

Čuvar šuma je izvršni šumski organ, on izvršuju propise zakona o šumama, naredbe i raspise ministra narodne privrede i okružne šumske uprave.

Čuvar šuma kao gradjanin treba, da je karakteran, iskren i neosvetljiv, a kao državni službenik da je pošten, tačan i potpuno pouzdan u dužnosti, da ima ugleda u narodu, a da bi ga stekao, dužan je starati se, da bude neporočan, ozbiljan i prema svakome predusredljiv, a prema šumskim krivcima hladan i pribran.

Čuvaru šuma najstrožije se zabranjuje primati mito ili kakove poklone, a naročito od onih, koji imaju ma kakova posla

sa šumama, nadalje ne smiju se odavati kartanju, pijanstvu, bekrijanju ili nemoralnom životu, radi ugleda svoga i šumarske struke.

Pored gore rečenoga, glavne su dužnosti svakoga čuvara šuma :

a) da prema pretpostavljenima bude uvijek predusretljiv i poslušan, i da njihove naredbe točno izvršuje;

b) da točno poznaje sve šume i njihove granice u svome službenome krugu;

c) da poznaje sva privatna imanja priznata u granicama državne šume, i sva prava, koja privatnici na ova imanja imaju;

d) da se dobro upozna sa svima kulturnim radovima u svome okrugu, kao sa pošumljivanjima, razsadjivanjem, proredjivanjem, čišćenjem i potkresivanjem;

e) da obilazi neprekidno sve šume u svome službenom krugu, da svaki dan obidje šumske rasadnike i kulture, sječe, pilane i mjesta stavljena pod zabranu radi pošumljivanja;

f) da često obilazi mjesta, gdje je puštena stoka na pašu i žirovinu, naročito plandišta, pojila i prenoćišta.

Ako bi se u službenom krugu kojega čuvara, našla u državnoj šumi povećá sječa, a on ne bi postupio po ovim pravilima, niti bi se mogao čime opravdati, biti će kažnjen sa 50—300 dinara, a u ponovljenom slučaju otpušten iz državne službe.

Svakog šumskog krivca, kojega čuvar u šumi zateče, dužan je istjerati iz šume, a kriomčarski materijal, orudje i alat oduzeti i predati općinskom sudu na revers, dočim krivca propisno po zakonu optužiti.

Kriomčarska drva prenijeti će od mjesta, gdje su uhvaćena, ili sam krivac, ili onaj koga odredi općinska vlast, sreska vlast ili okružni šumar, i to samo onda, kad vrijednost uzapćenih predmeta iznosi više, nego li prenosni troškovi

Svakoga krivca, kao i opis djela, uvrstit će čuvar u svoj dnevnik. Za lažnu optužbu biti će čuvar iz službe otpušten i predan po krivičnom zakonu sudu na osudu.

Spisak optuženih lica, podnositi će svakih 15 dana nadležnoj šumskoj upravi.

Ako čuvar naidje na štetu u šumi, a nezna tko je istu učinio, dužan je tragati za krivcem, a za slučaj, da mora vršiti pretres stana, tada treba o tome najprije izvijestiti općinski sud, koji će donijeti rješenje za pretres, i tek tada isti izvršiti u prisutnosti kmeta i dva gradjanina.

Opazi li čuvar šuma na kulturama ma kakovu promjenu, kao žutilo, sušenje ili da su ih napali kakovi insekti, odmah će o tome izvijestiti šumsku upravu.

Isto tako ima odmah izvijestiti upravu, ako primjeti ma kakovu nepravilnost na granicama, bilo da su promaknute, uništene, iskvarene i t. d.

Čuvar šuma dužan je voditi nadzor i uvijek prisustvovati obaranju, izradi i izvozu drva iz državne šume, a naročitu pažnju posvetiti čuvanju pomladka.

Prilikom izvoza dužan je kontrolisati objave, i svaki put zapisati, koliko je tko kola izvezao, pa kad i posljednju količinu izveze, oduzeti će objavu i poslati je šumskoj upravi.

Kod popaše i žirovine ima paziti, da se stoka pušta samo po naročitoj dozvoli, i da se puštena stoka slaže sa opisom u objavi, te da tko god ne bi pustio pored svoje stoke i tudju.

Zatim, da čobani ne nose pored sebe sikire i da ne oštećuju drveće, kao i da ne premještaju po svojoj volji kolibe i torove, i da za građu istih upotrebljuju samo suho i po zemlji ležeće drveće.

Nadalje da obrati pažnju, da se svinje ne puštaju na mjesta, gdje čine štetu mladim biljkama, i da se veliki čopori svinja ne zadržavaju dugo na jednom mjestu.

Bezpravno i u nevrjeme puštenu stoku na popašu, čuvar će uzaptiti, ako nema pastira i ako se nezna čija je, predati najbližoj općinskoj vlasti, a ako je pastir uza nju, onda će je prebrojati i sopstvenika optužiti istražnoj vlasti.

Ako čuvar posumnja, da mu je pastir kazao pravo ime, onda će uzeti njegov lični opis, a stoku otjerati najbližem općinskom sudu, gdje će se raspitati za pravo ime krivca.

Sve ove nepravilnosti bilježiti će čuvar u svoj dnevnik, i o tome odmah izvještavati nadležnu šumsku upravu.

Nad zakupima košenja livada ima voditi nadzor i obratiti pažnju, da isti kose i izvlače sijeno samo u određene dane, da se košenje ograniči na one prostore, koje je opredjelio okružni šumar, a naročito, da se trava ne kosi tamo, gdje ima sitnog pomladka.

Na pilanama, dužnost je čuvara, da pilane strogo kontroliše, kako ne bi preradjivale kriomčarska drva, da bude prisutan izvozu trupaca na pilane, koji će se izvlačiti samo na za to određenim mjestima.

Osim toga paziti će, da se ne sjeku sirova drva za ogrjev oko pilana i da zakupci plate propisnu popašu na svu stoku, koja se stalno na pilanama nalazi.

Kod sječenja lisnika ima paziti, da se lisnik sječe samo po dobivenom odobrenju, i da se stablo kreše samo do polovine visine, a lisnik ne slaže u šumi, nego odmah izvlači.

Prilikom kopanja pijeska i kamena, palenja ugljena i kreča, dužnost je čuvara paziti, da se sve to vrši po nadležnim odobrenjima i uputi okružnog šumara, naročito, da se kamen ne kopa na mjestima izvrženim odronjivanju zemlje, i da se loženjem vatre za palenje kreča i ugljena ne načini šteta u šumi.

Nadalje da pazi, da se za loženje vatre u svrhu palenja kreča i ugljena upotrebljuje po zemlji ležeća suha drva, a sirova samo po naročitom odobrenju ministra narodne privrede.

Da ne dozvoli upotrebu drva ni kamena za žeženje, dok se predhodno ne složi i ne premjeri iznos u kubnim metrima.

Konačno da vozari ne puštaju svoju stoku na pašu, dok oni toware, ako nisu platili taksu za pašu.

Odnosno loženja vatre dužan je čuvar paziti, da čobani, radenici i ostala lica, koja se sa pravom nalaze u državnim šumama, lože vatru samo na onim mjestima, koja za to odredi okružni šumar.

Dužan je obratiti najozbiljniju pažnju, da čobani i radenici uvijek prije odlaska vatru ugase, a ako naidje u šumi na ostavljenu vatru, mora je sam ugasiti.

Za slučaj požara ima čuvar odmah izvjestiti okružnog šumara najbržim putem, pa i ne čekajući njegovog naredjenja javiti predsjedniku općinskog suda ili seoskom kmetu, a za slučaj, da nijednoga ne nadje, pozvati sam potreban broj ljudi za gašenje požara.

Dok okružni šumar ne dodje, upravljati će čuvar sa gašenjem požara.

Kad čuvar uhvati koga sa drvima na putu u državnoj šumi, a ovaj nema nikakove isprave odakle mu drvo, tada će ga propisno optužiti. No ako ga je uhvatio izvan državne šume, pa se krivac brani, da je drva sjekao u svome zabranu, tada će mu zabilježiti ime, opisati drva i mjesto, u kome kaže, da je sječu vršio, i uvjeriti se o istinitosti njegovih navoda, pa ga u protivnom optužiti.

U varošima i varošicama vršiti će kontrolu nad dovozom drva općinski sudovi, a organi šumskih uprava motriti će, da li sudovi ovu dužnost vrše, pa će svaku labavost dostavljati šumskoj upravi, odnosno ministru narodne privrede.

Ako koji od općinskih časnika ne bi htio primiti uzapćene stvari na čuvanje, tada će čuvar iste smjestiti, kako najbolje za shodno nadje, krivca optužiti, a odgovornog časnika prijaviti šumskoj upravi.

Za slučaj, da čuvar naidje na društvo gorosječaca, pa od njih nijednoga ne poznaje, a ovi mu se ne će da prokažu, niti da dadu alat i orudje, tada će ih na potrebnom odstojanju do sela pratiti ili dok ne sretne koga poznatog, koji će mu njihova imena pokazati.

Čuvari šuma dužni su za slučaj potrebe jedan drugome priteći u pomoć, a za slučaj bolesti moraju odmah izvjestiti šumsku upravu.

Sav svoj rad, kao i sve ono, što u šumi opazi, upisivati će čuvar u svoj dnevnik, koji je dužan uvijek sa sobom nositi i na zahtjev pretpostavljenog i drugog starijeg šumskog organa pokazati.

U slučaju ako bi se u rasadniku nagomilali poslovi, dužan je čuvar u pomanjkanju radenika i sam pomoći kod radova.

Sve državne stvari, koje mu se dadu na službenu upotrebu, mora čuvati i svaku uništenu i pokvarenu stvar platiti.

Čuvar šuma ima biti propisno obučen i nositi uniformu i oružje u službenoj dužnosti, nad kojim će okružni šumar od vremena na vrijeme činiti smotru.

Oni će biti dužni, da ulažu redovan ulog u fond, koji će se osnovati, za osiguranje njihovo i njihove porodice.

Kao državni šumski organ ima pravo i dužnost svakoga iz šume istjerati i optužiti, tko se ogrješi po zakonu o šumama, lovu i ribolovu.

Upotrebu oružja ima u slučaju pravedne obrane, i to:

a) kad ga netko protu-upravno napadne tako, da taj napad ne može odbiti ni jednim drugim načinom i svoj život sačuvati, do jedino upotrebom oružja;

b) kad u svome reviru naidje na jednu ili više osoba naoružanih puškama ili drugim oružjem sposobnim za napadaj, pa na njegov poziv oružje ne polože, već naprotiv oružanom rukom udare na njega, tako da njegov život, zdravlje i sloboda dodju u opasnost.

U svima slučajevima, kad čuvar ima pravo upotrebe oružja, smije upotrebiti oružje samo tako, da napadača onespособi za daljnji napad, a ne da ga smrtno rani ili ubije.

Čuvar šuma ima pravo na besplatan stan u šumskim kućama, kao i na besplatan ogrjev.

To bi bilo u kratko sve, što sadrži u sebi pravilnik za šumarsko osoblje, a sada ćemo prijeći na odredbe pravilnika o sječi i prometu gradje i drva.

Po ovome pravilniku ne smije nitko u državnim šumama kupiti suhu goru, niti sjeći sirova drva bez naročitog odobrenja.

Ovo odobrenje daje za sirovu goru ministar narodne privrede, a za kupljenje suvih drva okružna šumska uprava, i to samo onima, koji svjedočbom općinskog suda dokažu, da su im drva potrebna za domaću upotrebu, i da ova ne mogu iz svojih zabrana, niti iz općinske i seoske šume dobiti.

Prijave za sječu drva pribiraju općinske vlasti bez ikakve takse i podnašaju ih najdalje do 1. oktobra svake godine šumskoj upravi.

Općinski časnici, koji ne pošalju na vrijeme ove prijave ili unesu u iste i ona lica, kojima drva nijesu potrebna, ili pak naplate za prijave kakovu taksu, kazniti će se od 50—300 dinara.

Sječa gore i kupljenje suvih drva, odobrava se siromašnijim besplatno, a bogatijim po taksi, no jedni i drugi moraju imati propisne objave.

Ove objave izdaju šumske uprave, a taksu naplaćuju nadležne sreske vlasti.

Mjesta, na kojima će se sječa vršiti, određuje šumska uprava, koja sa svojim organima vrši i obilježavanje. Tko dobije objavu, ne smije sjeći neobilježenu goru, niti smije osječene trupce izvlačiti, dok se ne žigošu državnim žigom, a drva dok na ista ne dobije propratnicu.

O svemu, što se u državnim šumama osječe po taksi ili besplatno, voditi će šumska uprava tačan račun.

Drva, uzeta za domaću potrebu, imaju se na tu cilj i upotrebljavati, nad čim će voditi kontrolu općinski časnici i šumarsko osoblje, i naročito paziti, da se ovakova drva ne bi prodavala, poklanjala, u pozajmicu ili razmjenu davala.

Za koga se dokaže, da je protivno postupio, biti će kažnjen od 10—60 dinara, a pored toga platiti će za odnosno drveće taksu za špekulaciju.

Za domaću potrebu davati će se na ime gradje u prvom redu bukova, grabova i druga manje važna drveta, pa tek od važnijih vrsta drveća najprije ležeća, a u koliko ovih ne bude, stojeća stabla.

Svatko je dužan, odobrena mu stojeća drveta za gradju, posjeći i izraditi najkasnije do 1. travnja, a iz šume izvući do konca travnja, jer u protivnom slučaju pripadaju državi bez obzira, da li ih je dotični dobio besplatno ili je za njih platio taksu.

Sječū drvā za gradjenje škola, crkva, mostova i drugih javnih gradjevina odobrava ministar narodne privrede, po predlogu okružne šumske uprave.

Za sječū gore, koja se prodaje zakupcima, važe uslovi i ugovori, koji se u svakom pojedinom slučaju ugovaraju.

Kupljenje drva za zeženje kreča, paljenje ugljena, cijepanje luča za prodaju ili za pečenje katrana, kao i u opće suvih drva za gorivo, odobrava nadležna šumska uprava po naplati takse.

Isto tako odobravati će šumska uprava sječū soja, šume za dekoracije i venjake, sječū pruća, palica i pritaka, vila, rogalja, držalja i drugih sitnih domaćih potreba zemljoradnika, kao i sječū vlaka i vesla za izvoz gore iz državnih šuma onima, kojima je sječa odobrena, pa je bez ovih ne mogu izvoziti.

Sve ovo odobravati će šumske uprave po naplati takse, dočim bezplatnu sječū odobrava ministar narodne privrede.

Krčenje i vadjenje trnja, gdje to potreba iziskuje, odobravaju šumske uprave bezplatno.

Nikome se ne odobrava sječa i upotreba gore iz državnih šuma za ograde, nego se ove imaju podizati kao žive ograde od bagrema, gloga, graba i t. d.

Ako se osječeno drvo nasloni na drugo, slobodno je i ovo drugo osjeći, no pod uslovom, da se za njega plati dvostruka taksa.

Sa šumama u rudarskim povlasticama i ostalim državnim domenama rukuju povlastičari i naročito upravnici po specijalnim propisima i privrednim planovima, koji se moraju osnivati na zakonu o šumama.

Okružni šumari voditi će nadzor nad ovim šumama, pa ako primjete, da se sa njima ne postupa po zakonu o šumama i privrednom planu, onda će o tome izvjestiti ministra narodne privrede i detaljno izložiti u čemu se te nepravilnosti sastoje.

Odobrenje za sječū gore u općinskim i seoskim šumama daje općinski sud u granicama zakona o šumama, a u sporazumu sa okružnim šumarom.

Samo općina za svoje potrebe i siromašni građani dobivaju drvo iz općinskih šuma besplatno, a svi ostali plaćaju taksu, koja ne smije biti manja od polovice takse za državne šume u dotičnom kraju, a kolika će biti, to odlučuje općinski odbor.

Osim kupljenja suvih, po zemlji ležećih drva, nikakovu drugu sječu sirove gore u općinskim i seoskim šumama ne može općinski sud odobravati bez predhodnog znanja i sporazuma sa okružnim šumarom ili potšumarom.

Kome god obćinski sud odobri sječu gore ili kupljenje suhih drva, dužan mu je dati objavu i drveta obilježiti po obćinskom podšumaru, a ako ovoga nema, po državnom šumskom organu, koga odredi okružna šumska uprava.

Svaki predio općinske i seoske šume, u kome se stara gora isječe ili suviše prorijedi, ima se odmah staviti pod zabranu i po uputstvu okružnog šumara ponovno pošumiti.

Predsjednici općinskih sudova i seoski kmetovi, dužni su da češće, a najmanje svakih petnaest dana obidju svoje šume i paze :

- da nitko bez odobrenja goru ne sječe i drva ne iznosi;
- da nitko ne sječe druga drva, nego ona, koja su mu za sječu obilježena;

- da svaki dobivena drva upotrijebi na ono, radi čega su mu data;

- da svaki izvlači drva odredjenim postojećim putevima;
- da nitko dobivena drva za domaću potrebu ne prodaje;
- da svaki sječe goru i kupi drva na onome mjestu, koje se za to odredi;

- da se mlada gora ne sječe na one potrebe, koje se mogu starom gorom podmiriti;

- da se šuma u opće ne satire i pomicanjem granica ili inače ne zauzima.

Predsjednici općinskih sudova i seoski kmetovi, koji se ovih pravila ne bi držali, biti će kažnjeni sa 50—300 dinara.

U manastirskim i crkvenim šumama, može se gora besplatno sjeći samo za gradjevine, ogrjev i drugu domaću potrebu dotičnih manastira i crkava.

Za ovakove potrebe može starješina manastira i crkve bez ičije dozvole upotrebljavati ležeću goru i osjeći godišnje deset stojećih sirovih drveta.

Za veće sječe mora imati prethodno odobrenje ministra prosvjete i crkvenih poslova, a po dobivenom odobrenju može sječū vršiti tek onda, kad drveće obilježi nadzorni okružni šumar.

Nikakova prodaja niti davanje drva u zamjenu ili ma pod kojim vidom izdavanje drva iz manastirskih i crkvenih šuma ne smije biti, ako za to nema odobrenja ministra prosvjete i crkvenih poslova.

Drva iz manastirskih i crkvenih šuma nije slobodno nikome iznositi, dok od nadležnog starješine ne dobije objavu, u protivnom će se kao kriomčarska oduzeti i prodati u korist manastirske ili crkvene kase, a dotično lice kazniti; no ako je to bilo sa znanjem starješine, onda će se ovaj po zakonu kazniti.

Privatne šume, koje pripadaju pojedincima po zakonitom pravu svojine, dvojake su i to jedne, koje podleže, i koje ne podleže državnom nadzoru.

U prvu vrstu dolaze šume i šumska zemljišta, koja se nalaze po planinskim stranama i visovima, po kamenitim brdima, stranama i obroncima, na kojima šuma sprječava naglo oticanje vode, spiranje i odnošenje zemlje, obrazovanje vododerina i po svima močvarnim i nestalnim zemljištima, a naročito po živome pjesku.

Koja privatna zemljišta i u kojim granicama dolaze u ovu vrstu, određuju okružne šumske uprave.

U zabranima ove vrssti mogu vlasnici sjeći bez ičijeg dopuštenja samo oborena drveta i za svoju domaću upotrebu, dočim za sječū sirove i neoborene gore, za svoju potrebu tražiti dopuštenje i uputstva o sjeći od okružnog šumara ili podšumara, a kad žele ovu i prodavati, moraju tražiti i imati odobrenje ministra narodne privrede.

U drugu vrstu dolaze oni privatni zabrani i šumska zemljišta, koja se nalaze po ravnicama i blažim stranama, kojih usprtnost ne iznosi više od 30%, ako je uz to još i zemlja čvrsta, gora iz reda lisnatih drveta i ako su udaljena najmanje 2 km. od najbliže državne ili seoske šume.

Sa ovakovim zabranama slobodno je sopstvenicima neograničeno raspolagati, no ako bi htjeli drva i gradju iz ovakvih zabrana prodavati, tada moraju prethodno uzeti uvjerenje od općinskog suda, koje će im sud u duplikatu izdavati.

Unikat uvjerenja predavati će na ulazu u varoš onim organima, koji dovoz drva kontrolišu, a duplikat samome kupcu.

Drvarski trgovci i ostali, koji kupuju šume i zabrane od pojedinih sopstvenika, dužni su se prethodno uvjeriti, jesu li ovi vlasni iste prodavati, a za one, koji podleže državnom nadzoru, imadu li nadležno odobrenje za sječu.

Gdje na svojim stovarištima izvan varoši kupuju drva na kola ili toware za svoju fabričku potrošnju ili za promet u zemlji, dužni su uzimati od prodavaoca objave za dokaz porjekla svoje kupovine.

Od uzetih objava, dužni su unikat predavati šumskoj upravi, a duplikat zadržati kod sebe.

(Nastavit će se.)

Šume zaštitnice (§§. 6. i 7.), i šume zabranite (§. 19. š. z.).

Piše **V. Dojković**, kr. žup. šum. nadzornik u miru.

(Nastavak.)

U svrhu daljnog razpravljanja o pitanju šuma zaštitnica morali bi mi sada preхватiti u pitanje o narodno-gospodarstvenoj važnosti šuma. No pošto bi nam to razpravicu previše oteglo, to ćemo se na to pitanje drugom sgodom osvrnuti. Istaknut ćemo s toga ovdje samo u kratko, da se povoljni upliv, što no ga šuma ovršava na tlo, koje zastire, ter na nje-

govu bližnju ili daljnu okolicu, makar i u raznoj mjeri, dade svesti na sljedeće činjenice:

1. Najuspješnije djeluje šuma na vezanje tla, naročito u gorju: gdje spriječava odplavljenje, puzanje tla i t. d.; u ravnici i u primorju: jer veže pjeskulje.

2. Manje je odlučan upliv šume na mjestno i vrijeme nito razdjelenje vodotoka, koj može do izražaja doći po tome: što ograničuje poplavnu pogibelj, a podržaje izvore i potočice.

3. Oslabljenje štetnih vjetrova odnosi se naravno samo na najbližji okoliš šume. Sličnu mjestnu zaštitu pruža šuma i proti snježnim zapusima.

4. Uzdržanje ili ograničenje pogibelji od urvina odvisi od mjestnih odnošaja, pa može šuma u tom pogledu jedanput jako puno koristiti, a drugi put ništa.

»Šume, koje su po svom položaju i po sastavini predjela na kojem stoje, od važnosti po kulturnu sposobnost ne samo svog vlastitog stajališta, već i susjednog zemljišta ili celog predjela, zovu se šume zaštitnice ili šume zabranite«. — Tako ih naime definira Dr. Schwappach.*

Prema ustanovam našega š. z. a naročito prema propisima §§. 6. i 7. s jedne i §. 19. s druge strane, moramo mi šume zaštitnice razlikovati od šuma zabranitih. Moramo to činiti već i zato, što se ta razlika osniva i na samim različnim ustanovama našeg obćeg građanskog zakona, koje ustanove se imadu smatrati temeljima, na kojima su gornje šumsko-redarstvene odredbe sazidane.

§. 364. o. g. z. glasi: Pravo vlasništva može se ovršavati samo na toliko, na koliko se time ne zahvaća niti u prava trećih, a niti se pri tom neprekoračuju stege, koje su propisane u zakonu za podržanje i unapredjenje obćega dobra.

Na tom temelju ograničuju sada ustanove §. 6. i 7. našega š. z. šumovlasnika, da on sa svojom šumom u stanovitom u zakonu naznačenom slučaju ne smije i ne može postupati po

* Str. 228 njegova, jur označena djela.

svojoj volji, već je može sjeći i uživati samo prema izvjestnom postupku, kako ga šumski zakon propisuje za pojedine slučajeve. Prema tome smije šumovlasnik u šumama, kojih bi se tlo lahko razrahlit moglo, pa na strminama i velikim visinama drvo sjeći samo na uske pruge ili ga prosjecat malo po malo; dočim je na gornjem rubu šumske vegetacije slobodno drva samo tako sjeći, da se biraju i obaraju pojedina velika stabla. Na obalama povećih voda, zatim na obroncima od gora, gdje se je bojati popuzina zemljišta, smije se drvlje sjeći samo obzirom na mjere, koje budu učinjene za ukloniti oštetu zemljišta.

§. 365. o. g. z. pako glasi: Ako to zahtjeva obće dobro, to mora državljani uz primjerenu odštetu odstupiti i samo podpuno vlasništvo jedne stvari.

Ta je zakonska ustanova predteča i osnovnica propisa sadržanog u §. 19. š. z. koji odredjuje, da se onda: ako se za osiguranje budi osoba, budi dobra državnoga ili privatnoga silno iziskuje osobit način postupka sa šumami može zaštićenje odredit po državi i uslied toga staviti šuma u dotičnom kraju pod zabranu.

Sravnimo li sada sitne razlike izmedju tih obih ustanova našega š. z. to vidimo: da je šuma zaštitnica (§. 6. i 7. š. z.) za to tuj, da čuva i uzdržava svoje vlastito tlo i stajalište odnosno položaj svoj; dočim šuma zabranita (§. 19. š. z.) ima da, — kako to i sam zakon kaže: osobe, državno ili privatno dobro očuva i zaštititi protiv urvinama, padanju stiena, odvalam kamenja, prodorom gora, popuzinam zemlje i t. d. Ona prva ima da štiti sama sebe, ova druga da zaštićuje treće stvari ležeće izvan njenog obsega.*

Držao sam shodnim da sada već gornja iztaknem, kako se čitatelj u izvodima Schwappachovima, koji su teoretski ter obće znanstvenoga sadržaja, ne bi dao pobrkati glede onoga što se kod nas kao u zakonu propisano nalazi sve i onda, ako sa modernom teorijom i nije u skladu. A sada ćemo u dalnjem

* Syrutschek u jur označenom svom djelu, str. 15.

da sljedimo njegova razmatranja, a kad s njima budemo gotovi, opeta se povratiti na pitanje o tim šumama u smislu našeg š. zakona.

. Poteškoća u provedbi izlučbe tih šuma leži u ustanovljenju medjašnice, gdje javni probitak počinje.

Austrijska zakonska osnova od godine 1878. o novom š. zakonu razlikovala je osim šuma zabranitih, jošte i šume zaštitnice, pa je k ovim posljednim pribrajale one šume, kojih osobiti stobjinski odnošaji iziskuju izvjestne propise za osjeganje ponovnog pomladjenja odnosnog šumišta, ili za očuvanje sastojina proti elementarnim pogibeljima, kao što su n. pr. šume na pjeskuljama ili na tlu, koje bi se odplaviti dalo.

To razlikovanje ali nije potrebno, pošto štete, koje se sbivaju na stajalištu dotične šume zaštitnice i njenom okolišu priete, kao što n. pr. odplava i zapieščivanje. Biti će naime jedan od najredjih slučajeva, da se šuma zaštitnica ne bi istodobno imala proglasiti i šumom zabranitom. Tada ali prestao bi djelovati javni interes, pa bi se moralo šumovlastniku prepustiti, da u vlastitom probitku oprezno šumari.

Pošto medje, unutar kojih može šuma zaštićivati, jošte dovoljno učvršćene nisu, to manjka iscrpiva definicija za šumu zaštitnu, manjka pako naročito definicija takova, koja bi omogućila, da se pri praktičnoj uporabi svom sigurnosti ustanovi, da li se stanovitoj šumi takovo djelovanje pripisati može.

Za to niti ne sadržavaju šumski zakoni glede šuma zaštitnica i š. zabranitih obće definicije, već samo navode one pogibelji, koje bi šuma imala prepriečiti; kao takove vriede:

a) odklanjanje štetnih klimatičnih utjecaja (Švicarska, Württemberska, Badenska, Italija); zdravstveni obziri predjela (Austrija, Italija);

b) upliv na stvaranje vrelovja (Bavarska, Francezka, Ruska); i na vodostaj rieka (Pruska, Franceska, Švicarska, Italija, Austrija, Ruska);

c) odklanjanje poplava (Švicarska, Pruska, Italija);

d) zaštita proti odplavlivanju i podviranju riečnih obala (Pruska, Bavarska, Württemberžka, Austrija, Švicarska, Francezka, Italija, Ruska, Španjolska);

e) zaštite proti ledu (Pruska, Austrija, Ruska);

f) proti puzanju zemlje, odvalam kamenja, padanju stiena, zasipanju, bujicama (Bavarske, Austrija, Pruska, Švicarska, Württemberžka, Italija, Austrija, Ruska);

g) proti uvalam i rušenju zemlje (Italija);

h) proti urvinami (Bavarska, Austrija, Pruska, Švicarska, Italija, Ruska);

i) proti zapieščivanju zemlje i morskih obala (Pruska, Bavarska, Austrija, Francezka, Ruska, Ugarska);

k) proti pogibeljnim vjetrovima (Švicarska, Pruska, Bavarska, Austrija, Württemberžka);

l) uplivisanje na javno zdravstvo (Italija, Francezka);

m) olahkoćenje zemaljske okrane (Austrija, Francezka);

n) nadalje se jošte navode oznake, kao što su: položaj i sastavine tla, po kojima se šuma zaštitnom smatrati ima. Takove su: položaj na gorskim obroncima, velikim visinama, na obalama rieka i potoka, u području vrelovja, nadalje velike strmine i konačno sastavine tla, a osobito sklonost k zapieščivanju.

Talijanski šumski zakon označuje kao obću granicu šuma zaštitnica u visini onaj položaj, koj siže iznad granice tamošnjih kestenovih šuma.*

Gornji sastavak pokazuje, kako razdaleku sižu očekivanja o zaštitnom uplivu šume. Taj upliv bi imao da odstrani skoro sve podnebne i elementarne nepogode! Na žalost ali uče izkustvo i opažanja, da šuma tu nadu opravdava samo u jako suženom obsegu.

Bezuvjetno jest neizpravno, kad se u zakon uvrštaju ustanove o klimatičkom utjecaju šume, pošto ovaj u odgovarajućoj mjeri niti postoji, a niti se praktično ustanoviti ne da.

* Dakle istom iznad 1300 m. nad morem. Vidi str. 38. Die Bäume und Sträucher des Waldes. G. Hempel & k. Wilhelm. Wien 1895. Ciena 62 kr. 70 fil.
— Op. pisca.

Za provedbu tih zakonskih odredjenja od potrebe je, da šume zaštitnice kao takove označene budu; u tome ali leže glavne poteškoće, pošto je dokaz za zaštitno svojstvo šume u najčešćim slučajevima jako težak, a u mnogo slučajeva se isti doprinjeti niti ne da. Bühler mnije, da iz toga ne mogu porasti velike praktične poteškoće, pošto će po njegovom mnijenju poljodjelstvo posvojiti šumu nalazeću se na relativnom šumskom tlu, dočim na absolutnom šumskom tlu da će se šuma održati sve i onda, ako se na istome i pokuša poljodjelstvom, koje može samo da je loše. Ali je iskustvo podučilo, da ono posljednje svagda ne vrijedi. U područjima, koja dolaze u obzir glede vodnog gospodarenja, može onaj prvi povoljniji slučaj nastati, ali ne nastaje u područjima, gdje se je bojati odplavljenja i pjeskulja, kako to svjedoče mnogi primjeri u Alpama i u istočnim provincijama Pruske.

Zakoni o zaštitnim šumama polaze u tom pravcu sa raznih načela.

Da se uzmogne s uspjehom provadjati ustanove o postupanju sa š. zaštitnicama potrebno je ponajprije, da se dotičnoga vlasnika o tome obavjesti, da se njegova šuma imade smatrati kao š. zaštitnica, i da š njom kao s takovom postupati valja.

Zaštitno svojstvo šuma može se ili ureda radi za sve šume, ili na prijedlog od slučaja do slučaja ustanoviti.

Svrsi je najshodnije, kad se provede oblastna izlučba putem vještačkih povjerenstva, uz saslušanje prigovora zainteresovog, s pravom utoka na višu vlast. Na takav način izključena je svaka jednostranost i samovolja, koja je pri jednostranom oblastnom postupku uvijek moguća. Vlasnici saznadu, da su njihove šume podvrgnute zakonitim stegama, a za mogući kazneni postupak radi prestupka tih popisa, stvoren je tako siguran temelj. Tako se provadja izlučba u Württembergskoj, Ugarskoj, Italiji, Švicarskoj i u Ruskoj.

Provedenje takovih izlučba spojeno je, istina, s poteškoćama i troškovima; isto tako potrebno je, da se šumozaštitni

izkazi povremenoj pregledbi podvrgnu, pošto se pojedini odnošaji, koji su bili za uvrštenje stanovite šume u red š. zaštitnica mjerodavni, tečajem vremena promjeniti mogu. Da su ali takove izlučbe moguće, to nam dokazuju praktična iskustva u Ugarskoj i u Italiji.

U posljednjoj državi, u kojoj državne šume iznose samo 4 postotka cjelokupnog šumišta, ter gdje je šuma usljed stare kulture i klimatičnih odnošaja skoro već sasvim potisnuta na absolutno šumsko tlo, stavljeno je pod zabranu (u smislu Š. 19. našega š. z.) nemanje od 2,968.008 ha. ili 72.5 postotka od cjelokupne šumske ploštine.

Proglašenje stanovite šume šumom zaštitnicom, može uzsljediti po njekim drugim šumarskim zakonima i od slučaja do slučaja, na priedlog ugroženih interesenata ili na priedlog oblasti, a da i nije preduzeta obća izlučba šum. zaštitnica (Pruska, Austrija), a u Italiji i pokraj jur preduzetih izlučba, još svagda i naknadno.

Mjerodavnim za taj nazor držalo se, da će se takav predlog staviti samo onda, kada će zaista i nastupiti ugroženje tudjeg interesa, a naročito onda, kad predlagatelj imade da doprinese i troškove za takovo ograničenje, kao što je to naročito u Pruskoj propisno.

Pomanjkanje znanja, spoznaje i dobre volje, kao i strah pred nastajućimi troškovi krivi su, da se to pravo predloga jako riedko uporabljuje, naročito od strane pojedinih sukromnika. Ako je i više posjednika interesovano pri stvari, to je ipak teško postići njihov zajednički postupak. Za to je u Pruskoj dozvoljeno da osim sukromnika interesenta, imadu pravo stavljati predloge obćinska zastupstva i zemaljska redarstvena oblast.

Izlučba šuma zaštitnih, imade svoje glavno znamenovanje za šume sukromne, pošto kod ovih u najčešćim slučajevima nije zakonito osjegurano razložno gospodarenje i uzdržanje šuma. Gdje imade takovih ustanova u dovoljnoj mjeri, kao n. pr. u Badenskoj, tamo se je odustalo od stvaranja naposebnih

šumozaštitnih zakona. Medjutim nije izlučba šuma zaštitnica niti u šumama obćinskima i državnima bez znamenovanja. Svakako valja obćenito nastojati, da se s tim šumama brižno gospodari i da se kao takove podržavaju. Ali mogu i tuj nastupiti slučajevi, gdje može nastati potreba, da se uputi na svojstvo tih šuma kao šum. zaštitnica, n. pr. prigodom razpravljanja o stanovitim služnostima i uporabama, koje su u šum. zaštitnim nedopustive, nadalje kod možebitnih prodaja u svrhu krčenja i t. d. U Austriji postoji takova potreba za šume obćinske i suposjedničke, kojih gospodarenje nije sve do sada špecialnimi zakoni uredjeno, kao što je to kod nas učinjeno.

2. O gospodarenju u šumama zaštitnima.

Da se postignu zaštićenja, koja od šum. zaštitnica očekujemo, to podpada njihovo gospodarenje pod stanovite zakonske propise i državni nadzor.

Mjere, koje su za prepriečenje pogibeljih odredjene, nose na sebi razni značaj, već prema tome, da li se odnose na jur postojeće šume, ili su u tu svrhu istom nova pošumljenja potrebna.

Stariji zakoni teže samo za prvom svrhom, pa dosljedno tomu zabranjuju krčenje i pustošenje šuma. Pomladnja zaštitnih šuma ne smije se nigdje preduzimati u velikim čistim sječama, već samo preborno ili u obliku uzkih rubovnih sieka (Austrija, Bavarska, Württemberška). Tako odredjuje Bavarski š. z. naročito: u šumam zaštitnim zabranjen jest čisti sjek. Noviji š. zakoni ili su napustili takovo naročito propisivanje gospodarstva, pa prepustili oblastim koje imadu da provadjaju šumozaštitni zakon, neka one u obće odrede u svakom pojedinom slučaju što je potrebno, ili dopušta ovakove naposebne propise pokraj obćih postojećih zak. ustanova (Švicarska, Italija). Osim toga zanima se novije šumozaštitno zakonarstvo za novo zasadnju takovih šuma. Dopustivo je prisilno pošumljenje u svim onim zakonima, koji puštaju slobodne ruke provedbenim vlastim za izdanje propisa o gospodarenju sa š.

zaštitnicami. Tako se imadu po švicarskom š. zakonu pošumiti ona zemljišta, pošumljenjem kojih se mogu stvoriti važne š. zaštitnice, a uvijek onda, kada to vlada jednog kantona zahtjeva. Osobito značenje postizava ta odredba kod zagrađnje bujica, gdje novozasadnja šuma igra osobitu ulogu pokraj provedbe vodogradnih radnja. U Franceskoj postoji takova prisilna pomladnja za morsko-obalne pjeskulje. (Slični su zakoni stvoreni za neke austrijske zemlje i krunovine u kojima ima prostranih kraških goljeti tako: Istri, Gorici i Gradiškoj, Trstu, i Kranjskoj, te koji nas najviše zanimaju, pa se čudimo, da se g. pisac na nje ne osvrće, niti ih spominje. Ur.)

Na osobito shodan način uredjena je novozasadnja šuma u Italiji zakonom od g. 1888. Taj nalaže, da se imade sve ono golo zemljište u gorama pošumiti, gdje se to drži potrebnim u svrhe vezanja tla i uredjenja gorskih voda. Isti zahtjevi i mjere propisani su i za morsko-obalne pjeskulje. Sva takova zemljišta imadu se popisati, ter se proglasiti zabranitima (u smislu §. 19. našeg š. z.).

I ugarski š. z. odredjuje, da se imadu pošumiti sva ona gola mjesta, gdje je vezanje tla iz narodno-gospodarstvenih razloga potrebno, a naročito ondje: gdje bi se imalo prepriječiti rušanje gora, urvina i pećina, pustošenje po buri i vodi, kao i zapieščivanje. Koji predjeli se imadu pošumiti odlučuje ministar, nakon što se je o predmetu izjavio šumarski nadzornik i žup. upravni odbor.

Pošto se svrhe, kojima š. zaštitnice imadu da služe, ugrožavaju onda, ako se posjed jako razdrobljuje, to bi njihovu diobu na malene komade zabraniti valjalo. Ondje pako, gdje je parcelacija š. zaštitnica već provedena, valjalo bi zavesti prisilnu zajednicu u svrhu zajedničkog gospodarenja, što je u Ugarskoj i Italiji po zakonu i moguće.

Kad se koja šuma proglasi š. zaštitnom, tad se time nalažu šumovlastniku djelomice ograničenja u uporabi dotičnog zemljišta u obće, a djelomice i s novčanim izdatkom skopčane dužnosti. Da se vlastnik sa takovim ograničenjima u obće iz-

miriti mora, dokazali smo već gore više uputom na temeljne ustanove našeg obćeg gradj. zakona. U Njemačkoj se izvodi ta dužnost za šumovlasnika iz njemačko-pravnog pojma o vlastničtvu, koji nije čisto individualističan, već socialan. Taj dopušta, kako Giercke izvodi, individuu obseg osobne slobode i odredbene vlasti, ali samo uz onu stegu, koju unutar socialnih granica iziskuje medjusobnost svih ljudskih odnošaja. Ova socialna stega dolazi do osobitog izražaja naročito kod vlastništva zemljišta, to obzirom na njegovu nabavu i gubitak, njegovo razdieljenje i nasljedjenja kao i obzirom na njegovu sadržinu. U svakom od tih slučajeva mora si vlastništvo dopasti dati raznoliki utjecaj javne vlasti i susjeda.

Pitanje, da li se za to ograničenje i služnost imade dati odšteta, zaniekano je osobito u književnosti glede ograničenja višeputi; ali se je zato zakonarstvo mnogih država djelomice izjavilo u jestnom smislu.

Bezpredmetnom jest topogledna razprava o propisima glede gospodarenja za to: pošto najglavniji od njih, kao što su: zabrana krčenja, zabrana čiste sječe i pustošenja, ne suzuju priroda. Ti propisi smjeraju samo na gospodarstveni i potrajni užitak tih, skoro beziznimno na absolutnom šumskom tlu rastućih šuma. Vlastničko ograničenje, koje primjerice odatle nastaje, da stanovite š. zaštitnice nije smjeti krčiti i u pašnjak pretvoriti, može i mora si prema razpravljenim jur pravnim načelima svaki šumovlasnik dopasti dati.

Drugačije se ima stvar, ako se radi o neposrednoj uporabi u tudjem probitku, primjerice: o zaštitnim nasipima, zagrađnjama, pošumljenju i t. d. Ovdje je odštećenje vlasnika ne samo uputno obzirom na pravna načela, već i potrebno obzirom na praktično razmatranje, što se bez odštete često puta takove radnje u obće niti provesti dale ne bi, jer bi se šumovlasnik parničnim putem proti takovom utjecaju u svoje vlastništvo, uspješno braniti mogao.

Odšteta se može šumovlasniku već prema okolnostima pružiti putem oprosta od poreza, poklonom biljki, izvedenjem

radnja po državnim organima, plaćanjem nagrada za pošumljenje i konačno potpunim odštećenjem svih naraslih troškova. Tako su u Ugarskoj šume zaštitne ili od poreza proste, ili se plaća od njih samo sniženi porez; u Austriji i kod nas izvode državni odnosno zemaljski organi radnje oko zagrađnje bujica, dočim se u Ruskoj pokrivaju svi troškovi za sastavak gospod. osnova za šume zaštitnice iz državne blagajne. Pruski zakon od god. 1875. dopituje podpunu odštetu za stegnuće i ograničenje, kojima se vlasnik ili uživatelj podvrći mora, kao i troškove za ogoj i obrambene udesbe; ali imade i vlasnik i to samo k posljednim doprinosati, nu samo na toliko i u razmjeru, na koliko je njegovo zemljište po tim udesbama u vrijednosti poraslo.

Po obćenitim načelima imao bi odštetu platiti onaj, u kojega je korist šuma zabranita. Pruski zakon od god. 1875. proveo je to načelo na toliko dosljedno, što je isti u prvom redu prepustio da predlog za zabranu stave ugroženi interesi, koji za slučaj zabrane imadu nositi odštetne troškove.

Isto tako mora po austrijskom zakonu od god. 1884. poduzetnik nositi troškove radne odštete.

Izkustvo je ali pokazalo, da se u takovim slučajevima zakon veoma malo uporabljuje, stranom s pomanjkanja uvidjivosti, stranom jer je teško provesti dokazni postupak, a i troškova radi. Često puti presižu ovi posljedni snagu pojedinca, ili ne stoje u nikakovom razmjeru sa izčekivanom koristi.

Da se ali osjigura izlučba šuma zabranitih, koju se za obći interes potrebnom drži, to je pruski zakon ostavio pravo takovog predloga obć. zastupstvima i zem. redarstvenoj vlasti. U načelu imali bi ali samo interesi zabranu pokretati. Pa baš iz tog razloga ostao je taj zakon bez osobitog posljedka.

U Austriji jest po naravi odnošaja kod zagrađnje bujica skoro uvijek slučaj, da je krunovina ili država poduzetnik radnja.

Preuzme li država dužnost odštete, onda se pozivlje zakon u pomoć i u dvojbenim slučajevima, pa mogu tu ustanovu koli šumovlasnici toli i interesi zlorabiti.

Svestrano zadovoljujuće rješenje tog pitanja, osobito kad se radi o znatnim podhvatima, koji iziskuju ogromne troškove i visoku mjeru tehničkog znanja, ne će se nikada dati postići putem odštete, već samo putem izvlastbe, koju imade država preduzeti.

Izvlastba jest zato dopustiva, pošto uporaba i napučenje ugroženog zemljišta predstavljaju javni interes, koj je ugrožen tuđim sukromnim pravom. Zadatak države da štiti taj javni interes, postići će se tako najsigurnije, da ona preuzme ugroženo zemljište u svoje vlasništvo, i da sama daje izvesti potrebne radnje. Izvlastba takovih šuma zabranitih, jest sasama opravdana po današnjim pravnim načelima. Sa stanovišta praktično-političkog valja jošte uvažiti, da privatno vlasništvo nije najshodniji oblik sukromnog posjeda za šume zabranite, pošto se trajno održavanje i primjereno njihovo gospodarenje daje osigurati samo putem neugodno oćutanog i teško provedivog prisiljenja.

Na koliko se pri tome radi o većim udesbama, pošumljenju i t. d. to ih može samo država na najlaglji i najstrukovniji način provesti, pošto njoj stoje na raspoložbu i potrebne stručne sile i novac.

Svagdje dakle gdje su tako obsežne radnje u šumama zaštitnim i zabranitim potriebne, ili gdje se takove pod težkim odnošajima istom imadu ustrojiti, ustupljeno je državi pravo izlučbe, tako u Francezkoj, Austriji, Italiji, Ruskoj. U nekojim od tih zakona pridržano je dosadanjim vlasnikom pravo, da mogu u stanovitom roku (u Ruskoj za 10 godina) zemljišta nazad odkupiti, ako plate potrošene svote, to jest kupovninu, izdane svote na melioraciju i 6 postotne kamate.

Pošto je oblik državnog šumskog posjeda iz raznih razloga za šume zaštitnice i zabranite najprikladniji, to je već s više strana potaknuto, da država putem izvlastbe nabavi posjed svih šuma zabranitih.

Izvlastbeni troškovi ne bi mogli veliki biti, pošto se tuj u pretežitom dielu radi o tlu, koje se bez toga za sigurno pošu-

miti dati ne će, dočim u inom slučaju uporabe, visokog prihoda izčekivati od njega moći nije. Pri razložnom šumskom postupku dalo bi ali to tlo ipak izčekivati barem toliki prihod, koliko bi iznosili kamati glavnice, potrošene za kûp tog zemljišta.

I ako se mora dozvoliti, da se samo putem ekspropriacije dade najsigurnije i najbrže k cilju doći u onim zemljama i predjelima, gdje se znatne šume zaštitnice i zabranite nalaze u posjedu malih sukromnika, koji niti volje a niti sredstava ne posjeduju da zavedu dobro gospodarenje i potriebne osjegurne spreme ležeće u obćem probitku, to ipak predstavlja prisilna iz vlastba težki preхват u pravo vlastništva, koj bi se dao samo onda opravdati, kad bi svako drugo sredstvo u gornju svrhu ostalo bezuspješnim.

Svakako je takav postupak onda nepotreban, kad se najveći dio takovih ploština nalazi u vlastničtvu država, obćina ili velikih povjerbinskih sukromnika, kao to biva u Njemačkoj, gdje je 65·5 postotaka od celokupne šumske ploštine oblikom posjeda ili zakonskim propisom osjegurano ne samo gledom na obstojnost svoju, već i obzirom na ogojni postupak.

U Francezkoj, Italiji, Ruskoj pa i u Austriji, gdje takovo osjeguranje nepostoji ili bar ne u dovoljnoj mjeri, osjegurana je ekspropriacija šuma zabranitih zakonom, pa se od te ekspropriacije čini i obsežna poraba. Osobito u zakonima slovećim o zagradnji bujica.

Medjutim se i obzirom na praktična uvaženja preporuča, da se pri tome svagda, na koliko je to samo moguće, postigne dobrovoljni sporazumak interesenata već i s toga, jer valja svedjer pri ekspropriaciji dokazati, da je stanovita šuma zaštitnica ili zabranita, što svakiputa niti lahko ne uspije.

Obzirom na pitanje vodno, bilo je već god. 1873. po međjunarodnom gospod.-šumarskom kongresu u Beču potaknuto međjunarodno uredjenje odnošaja šumozaštitnih, barem na toliko, na koliko se ovi odnose na područje vrelovja potoka i rieka, koje se dotiču dvijuh ili više država. Medjutim ne ima

izgleda, da bi se to pitanje praktično dalo riješiti jedno radi poteškoća samih pri tome nastajućih (nejednako pravo, razne potrebe, financialno stanje), a drugo i zato ne, što utjecaj šume na stanje vode u riekama, sve do sada, precizno riješen nije.

Dovle Dr. Schwappach. Boljeg razumjevanja radi, moram naglasiti, da sam njegov »Schutzwald«, pod kojim on nerazumjeva šume zaštitnice, kako ih u §. 6. i 7. definira naš šum. zakon svagda morao prevesti: šumom zaštitnicom i zabranitom, jer takovo naše označenje njegovog naziva, odgovara koli teoretičnoj njegovoj determinaciji, toli i razvoju gore iztaknutih nazora.

Medjutim ne poznaje te razlike ni jedan od novijih š. zakona, pa ni ugarski (zak. čl. XXXI. od god. 1879.). U §. 2. govori on samo o »Schutzwälder«, (Valjda u njemačkom prevodu tako. Ur.) pa ih označuje ovako: »U onim šumama i šumskim djelovima, koji na razdrobljenom kamenju velegorja, na visopoložajima Alpâ ili na glavicama briegovlja te na visovlacima, na strmim stienama i njihovim spustovima u to služe, da preprieče postajanje i razširenje opuzina kamenja, padanje urvinah i voda, ili ako bi po njihovom opustošenju prietila pogibelj, da se umanji nosivost niže ležećih predjela ili sigurnost cesta, ili gdje se je puštošećim vjetrovima pristup otvorio, zabranjeno jest krčenje i čisti siek«.

Kako vidimo i ova zakonska ustanova stegnula je oba pojma, naime ovaj šume zaštitnice i šume zabranite našega š. z. u jedan zajednički, pak je mjesto velike pruživosti koja se se nalazi u našem š. z., taksativno u zakonu odsjekla, što se u takovim šumama činiti ne smije, za da se njihova sućnost u obće očuva.

Izlučba tih šuma imade se izreći po samom ministarstvu nakon saslušanja vlasnika i žup. upravnog odbora. Način gospodarenja u tim šumama opredjeljuje takodjer ministarstvo, ali na temelju predloga šumovlastnikova i po saslušanju šumskog nadzornika i upravnog odbora. Nadalje zabranjuje se u tim šumama stelarenje bezuvjetno, (što valja smatrati šumozaštitnom

karakteristikom u našem smislu), dok je š. paša u njima samo na tako dugo zabranita, dok bi ista drveću, pomladku ili¹⁰ tlu štete nanjeti mogla.

No za sva ta stegnuća, što ih država u javnom probitku tako sukromnom šumovlastniku nalaže, određuje ona u §. 2. jošte: »da se za takove šume imade podieliti ili podpuni oprost od poreza ili okolnostim odgovarajući porezni popust«. — Naš šumski zakon takove ustanove glede šuma zaštitnica ne poznaje, a glede šuma zabranitih kaže u §. 19. samo: »Ako se iz takovih naredaba (o osobitom postupanju sa šumom) podignu tražbine na odštetu, imadu se iste prosudjivati po postojećih zakonih«, koju ustanovu je vrhovno upravno sudište (gosp. pisac misli valjda bečko, jer mi ga ne imamo. Ur.) pod 30. studena 1878. br. 1963. onamo protumačilo, da to imade prosuditi redoviti sudac odsudom donesenom u redovito zavedenoj odštetnoj parnici⁷.

Predjemo li sada na analizu naših šumsko-zakonskih ustanova, koje slove o šumam zaštitnicam, to vidimo, da §. 6. propisuje, da se imadu šume, koje stoje na:

a) zemljištu, koje bi se lahko razrahlit moglo,

b) strminah i velikih visina, ili sjeći samo na uzke pruge, ili prosjecat malo po malo i odmah opet nasadjivat mladim drvljem; dočim je

c) visoke gore gornjega ruba šumske vegetacije slobodno sjeći samo tako, da se biraju i obaraju pojedina velika stabla.

Prije dakle, nego li šumarski tehničar političke oblasti pristupi k uredovanju glede izlučbe ili proglašenja stanovite šume šumom zaštitnicom iz razloga, što je sukromni šumovlastnik pri postupanju svojom šumom povrijedio koju od ustanova §. 6. š. z. ili: ako svoje šume jošte niti sjeći počeo nije, ali kriteriji sastava njenog tla i položaja dadu predmnjevat, da bi pri uporabi šume mogao povrijediti koji od gornjih zakonskih propisa, valja š. tehničaru da bude glede uvjeta točaka

⁷ Manz' Gesetze betreffend das Forstwesen. Beč 1890. 6 kr. 50 fil. str. 16.

a) b) i c) sasma na čistu, ter da ih točno iztraži i temeljito ustanovi i obrazloži, prije no će konačnu reći.

Pri tome će valjati ponajprije glede točke a) odgovoriti na pitanje: koje se zemljište pod stanovitim uvjetom može lahko razrahliti? ali istodobno i pogledati u njemački original zakona, da vidimo kako je tamo to »razrahlenje« označeno. »Auf Boden, der bei gänzlicher Blosslegung in breiten Flächen leicht fliegeng wird, kaže zak. original, a sada znamo, da se točka a) gornje zakonske ustanove odnosi ne na rahlo tlo već na pjeskulje, dakle i na šume kojih se stajalište na takovim stojbinama nalazi. Sada ali i znamo, da je terminus »fliegend« sa »razrahliti« u našem š. z. zlo preveden, jer što se ovdje pogibelju za šumu smatra, to upravo šumar za uspješan uzgoj mladih šuma treba: rahlo tlo.

Ne stoji li dakle stanovita šuma na stojbini živoga pieska, to se ista po ustanovi §. 6. točki a) sa naslova »lahkog razrahlenja« pri čistom sieku, šumom zaštitnom proglasiti ne može.

Što su »strmine i velike visine« našega š. zakona? Ja držim, da te dvie rieči predstavljaju dva sasma različna pojma, ter da nisu sretan prievod njemačkog originala, koji kaže: »in schroffer, sehr hoher Lage«, što nam predstavlja samo jedan pojam to jest: vrletan, visoki položaj, ili ako hoćemo: strmu, veliku visinu.

Velika je razlika u tome, da li ja imadem moju šumu sjeći samo na uzke pruge ili prosjecat malo po malo onda, kada se ona nalazi na strmini ili velikoj visini, ili samo onda: kad se ona nalazi na strmoj velikoj visini, odnosno na vrletnom, visokom položaju. Pa ako se zakon smije i mora interpretirati po svom duhu, a ne po slovu, to se moramo ipak povratiti slovu našega š. zakona, pa doslovno istomu najprije razmotriti »strmine«.

Prema tektoničkom pojimanju terraina, moramo ustanoviti da su kutevi naklona, strmina, puno manji nego li što ih na prvi pogled ocienjujemo. Tako mjere strmi čunjevi Vulkana u poprečnom naklonu 35—40 stupanja, na strminama od 45°

ne može se osovce ići, a pećine sa naklonom od 70—75° pričinjaju nam se kao da su okomite.⁸ Strmine same po sebi, po mojem mnijenju nisu sretan izraz ili razlog za to, da se šuma počivajući na njima proglasi š. zaštitnom. Jedanput ne za to: jer će na znatnoj strmini i sječenje na ma kako uzke pruge doneti štete po naravni uzgoj šume onda, ako je strmina takovog jakog naklona, da se teško sjeme hrastovo ili bukovo u svrhe naravnog pomladjenja na istomu zadržati ne može. U tom slučaju bi takovo sječenje već podpadalo pod udar §. 4. š. z. a ne pod udar §. 6. Ako li su strmine pako takove, da bi obzirom na geološki njihov sastav prietila pogibelj od »pupuzina zemlje« onda, kad bi se šuma na njima stojeća sjekla na uzke pruge, tad takove strmine ne bi podpadale pod udar §. 6. već pod §. 19. š. z., pa bi se kao šume zabranite imale izlučiti, a nikako kao šume zaštitne.

Medjutim postaju strmine po šumara istom onda važnima, kad se one stanu smicati ili odvaljivati.

Dok su one mirne, ili dok na njima nije zaveden takav postupak šumom, koji bi njihovo smicanje ili odvalivanje pro-uzročio — sve je selo zadovoljno.

Mi znamo, da na kosoj ravnini svako tielo o tome nastoji, da se posklizne. Toj naravnoj težnji strmih naslaga kamenja stoje na putu dvie zaprieke. Ponajprije nutarnji sastav ili cohäsija kamenja, koja ne dopušta, da se jedan komadić od drugoga odvali. A onda trvenje pojedinih naslaga, jedne o drugu. Ta su svojstva osobito potencirana kod vapnenastih pećina i sbitih pješčenika, tvrdih granita i škrljevaca i to u tolikoj mjeri, da i nadkrivljenim stjenama onemogućuju puzanje.

Pogibelj nastaje samo onda, ako takove naslage ma s kog razloga podlizne voda. U tom slučaju smiču se strmine već pri naklonu od 10—15°, dočim se bez toga ili bez skliske podloge ne bi micale niti pri naklonu od 35—50 stupanja.

⁸ Die geologischen Verhältnisse von Grund und Boden. Dr. I. Lorenz-Liburnau. Beč 1883. 8 kruna. Str. 275.

Kušalo se pokušajima ustanoviti medju, pri kojoj pojedine vrsti kamenja i uz koji kut naklona, svoj položaj ne mienjaju. I ako se u tom pogledu ne dadu za praksu odsječene brojke navesti, pošto važnost ili indiferentnost strmine odvisi od sastava, kao i upliva vode na nju, to je ipak shodno navesti, da je pokušajima ustanovljeno: da su se kamene ploče, ničim ne opterećene, a postavljene na istu ili sličnu podlogu, počele sklizati istom pri kutu naklona od 35—38 stupanja. I to ploče, na koje nije djelovalo trvenje medjunaslaga!

Objasnio sam to sve stog razloga, da pozornost šumara svedem na te strmine, pa da ga podsjetim, kolikom li rigo-roznosti strmine prosudjivati valja prije, no se na temelju istih stanovit šuma, zaštitnicom proglasiti smije. Ističem ali sada već, da se u Švicarskoj, ne imadu li strmine inog značaja van samo naklonost svoga kuta, istima u pitanju šuma zaštitnica posvećuje samo onda važnost, ako se njihovi spustovi nagiblju pod kutem naklona od 35 i više stupanja. U Austriji poprimili su za razredjenje strmina sliedeće stupnjevanje položaja: ravan 0—5°, naklonjen 6—10°, kosast 11—20°, strm 21—30°, veoma strm i vrletan 31—45°, odvaljiv preko 45°.

I »velike visine« §. 6. našega š. zakona valja objasniti. Dr. Lorenz kaže, da se neda obćenito ustanoviti kako visok mora biti stanoviti predjel, da ga nazovemo briegom. Po običajnoj uporabi govora nazivlju se visovi, koji se preko 300 metara (1000 stopa) iznad svog okoliša uspinju »briegovi«, niže visove od 90—300 met. zovu »brežuljci«. To bi bile razlike u orografskom smislu.

U šumsko-botaničkom pogledu razlikuju Hempel i Wilhelm pojedine pojase, pa prema njima podieljuje visove na sliedeći način. U pojas ravnice i dolina spadaju mjesta, gdje se goje voće i loza, u pojas briegova spadaju predjeli obrasli pretežito šumom, u alpski ili pojas visogorja prediel, koji počima nad gornjom medjom sklopljenih šuma.

Prvi ili kulturni pojas siže u južnom dielu Alpa do 700 m., u sjevernom dielu i u Karpatama do 550 m. U pojasu brie-

gova (Bergregion) razlikuju dva stupnja i to: pojas listača ili mješovitih šuma i pojas čiste crnogorice. Za prvi je značajna bukva, čista ili u smjesi. Ova siže u Alpama do 1400—1500 m., u Karpatima na 1300—1400 m. Preko te granice vlada smreka uz primjesu ariža i limbe.

Gornja granica šume leži u južnim središnjim Alpama od 1800—2100 m. u sjevernim kod 1700 m., u dinarskim kod 1600 m., u Karpatima kod 1500 nad morem.

U neobraslom pojasu visogorja nalazimo kosodrvinu, koja se u Alpama vuče i do 2000 m. visoko.

Prema tome ne će biti pogreške, ako uztvrdimo, da se pod »velikimi visinama« imade smatrati istom onaj pojas iznad 1300 metara, gdje vlada u smjesi ili izključivo crnogorica, koja već i na poboljšanje ter uzdržanje svojeg stajališta ne djeluju tako povoljno, kao što to čini bukovina i gdje se nalaze one vrleti, koje austrijski š. z. suponira, ter kojih u visinama od 1000 metara jošte ne nalazimo.

Do tog zaključka dolazimo i onda ako uvažimo, da je unutar zadnjeg tridesetgodišta sasječeno bilo čistim siekom koli Sljeme (1035 met.) toli i Ivančica (1061 met.) Na obima južni obronci, obaputa bez utjecaja šumarskog osoblja, lih onako kako se drvaru i ugljenaru svidjelo. Pa što vidimo u oba ta slučaja? Na Sljemenu da je od mirujućeg sjemena nabujao bukov (?) guštik, a na Ivančici, da je naletom od ne-uporabljenih jasena, javora i jela, porasao takav mladik, da krozanj' niti miš proći mogao ne bi. A na mjestima, gdje su usljed nastalih goljeti odmah iza sječe, (prije 6—7 godina) sadjene četiri godišnje omorike vidimo sada, da iste sjede i čepe u bukovom (od mirujućeg sjemena) i javorom (od naleta) guštiku, koji ih je sklopiv se gusto, daleko nadržastao i u zasjeni ostavio.

Dok mi ne pada niti na kraj pameti, da iztaknuti način sječe strukovno kao ovlaštene branin ili zagovorim, ili da odobrim takav način eksploatacije u tim visinama, iztičem to samo za to, da time naglasim: da su urednicima našeg šum.

zakona morale biti poznate posljedice čistih sječa zavedenih još u tim ekspozicijama, ter da oni tih visina, na kojima naravna pomladnja i u slučaju nerazložne uporabe jošte tako bujno uspjeva, nisu mogli povući pod udar zak. ustanove, koje briga ide samo za tim, da šumu pod svaku cenu očuva na njenom dosadanjem stajalištu. Držim s toga, da će šumarski tehničar s uspjehom stanovitu šumu moći proglasiti zaštitnom oslonom na taj dio zakonske ustanove samo onda, ako će se ta šuma nalaziti iznad 1300 metra, a uz to jošte stajati na vrljetnom položaju. U tome me medjutim utvrđuje i prof. Gutenberg, koji u br. 48. Österr. Forstzeitung izvješćuje, da se: »im Slazkammergebiete in der Hochregien (dakle od 1300 mtr. svakako više) s uspjehom rabi »die streifenweise Plänterung«, upravo kako to naš š. zakon i propisuje.

Točka c) jest jasna i razumljiva, pa i sasma obrazložena. Sasma je naravno, da se stabla visokih šuma (koje potonje su kao Hochwälder u našem zakonu sa »visoke gore« zlo i lošo prevedene) gornjega ruba šumske vegetacije k uporabi privde samo putem prebora, pošto nas nauka o uporabi i ogoju šuma inom postupku za te predjele niti ne nauča. S toga jest sasma u redu, da šum. tehničar takove šume bez obzira da li se u istima sieče ili ne sieče, čim se iste samo nalaze na višjem stajalištu od 1300 metara, proglasi šumami zaštitnicami, ter da u njima, izključiv bezuvjetno čisti sjek, odredi provedbu one vrsti sječe (naime preborne) kakovu za te šume sam zakon taksativno propisuje. Proti takovom izlučenju niti bi se tko branio, a niti bi mu to pomoglo, bez obzira da li se te šume iscrpljuju ili ne.

Po ustanovama §. 7. može se stanovita šuma proglasiti zaštitnom, kad nastane nužda, da se smije drvlje ploditi i sjeći:

a) na obalama povećih voda,

b) na obroncima od gora, gdje se je bojati popuzina zemljišta samo obzirom na mjere, koje budu učinjene za ukloniti oštetu zemljišta, i

c) ako se krče panjevi i kopa korenje tako, da bi odatle mogla ili nastati, ili se uvećati pogibelj popuzina zemljišta.

I štilizacija ovog paragrafa nije sretna, ter dozvoljava najraznoličnije interpretacije. Tako gubi točka a) svu oštrinu odmah, čim su obale sačinjene od pećina. U tom slučaju nije od potrebe izvjestan postupak obzirom na popuzine, pošto pećine na dnu spusta prieće popuzine zemljišta, jer je spust tim pećinama kao podzidan. U ravnici pako na obalama Save i Drave moraju se upravo panjevi krčiti i odstranjivati, za da se usljed odronjenja zemlje, korita rijeke ne zamuljuju.

Kako sa »popuzinama zemlje« stojimo, objasnio sam već kod strmina pri §. 6. š. z. a upozoriti mi je sada čitatelj, da »popuzine zemlje« susrećemo i u §. 7. i §. 19. našega š. z. Doslovno našem š. z. može dakle š. tehničar s tog naslova stanovitu šumu ili proglasiti zaštitnom (§. 7.) pa propisati za nju izvjestni postupak, ili je staviti pod zabranu (§. 19.) pa za nju propisati osobiti način postupka. Do te kolizije u našem š. z. moglo je ali samo stoga doći, što je terminus »Abrutschungen« §. 7. i »Erdabrutschungen« §. 19. oba puta preveden sa »popuzina zemljišta, dotično zemlje«.

Šumovlastnik je s toga u stanju, da oblastnu odluku pri uporabi jedne zak. ustanove, drugom ustanovom pobija, ter sa svoje šume neugodnije zapriečno svojstvo skine.

No osim toga sražaja nije u samom §. 7. sretno izabrana rieč popuzina zemljišta. U šumama se zemlja često skliže, puzi a da tome nije i ne mora biti razlogom sama sjeća. Kod preobilnih kiša, kad voda podmoći naslagu ilovastu ili laporastu, na kojoj sjedi šumsko tlo obraslo šumom, često puti se osklizne cieli brieg zajedno sa drvljem u jarak. U takovim slučajevima mora se čistim sjekom i sa popuzine i sa okolišja jamiti drvo, za da bura razmahivanjem stabala neprouzroči još i daljne puzenje. Moralo bi s toga u samom zakonu stajati nadopunjenje, koje bi to puzanje zemlje jošte sa »odplavlivanjem zemlje« nadopunilo, pri čemu bi istom š. tehničar dobio podlogu za neospornu aplikaciju same zak. ustanove na konkretni slučaj.

Svakako će imati š. tehničar pri tim popuzinama uvažiti kut naklona dotičnog obronka i njegovu geološku formaciju,

dotično utjecaj vode na oboje, na koliko će željeti, da uporabom te zak ustanove u svojem šumsko-redarstvenom nastojanju uspije. Medjutim mi je iztaknuti, da se gornja ustanova može samo onda protegnuti na stanovitu šumu, ako se izraziti, veći dio iste u takovom stanju nalazi. Radi svakog malog smica, koj se skoro svagdje u briegovlju i gorju nadje, htjeti cijeli oveći šumski kompleks proglasiti š. zaštitnom, moralo bi se smatrati neozbiljnom doskočicom, kakovom valja smatrati i onaj zaključak, koj je cijelo jedno gorje »en bloc« proglasio šumom zaštitnom.

(Svršit će se).

Naučno putovanje članova hrv.-slav. šumarskoga društva u Bosnu i Dalmaciju god. 1903.

Ove godine izpunila se je davna želja članova hrv.-slav. šumarskoga društva, jer je konačno ljetos došlo do naučnog putovanja našega društva u Bosnu i Dalmaciju, prvog velikog naučnoga putovanja, koje je hrv.-slav. šumarsko društvo od svojega obstanka u obće poduzelo, a prigodom kojega vidiše članovi i izletnici toliko zanimiva, da će im ova ekskurzija sigurno ostati vječno u uspomeni.

Iza dovršene glavne skupštine, koja bi na dan 27. kolovoza i ove godine u društvenim prostorijama »Šumarskoga doma« u Zagrebu održana, krenulo je pod vodstvom društva. podpredsjednika, kr. šumarskoga ravnatelja J. Havasa, 55 članova našega društva dne 28. kolovoza na put u Bosnu i Dalmaciju, koje je putovanje potrajalo čitavu nedelju dana.

S razloga, da budu izletnici u šumarskom pogledu što više zanimiva vidjeti mogli, promienjen je donekle prvotni program za put po Bosnoj u toliko, što nije odabran put dolinom rieke Une na Bihać, već put dolinom rieke Save u samo srce ogromnoga šumskoga kompleksa »Crne gore« u kojoj se kao najviši vrh uzdiže velika Klekovača (1961 m.) a koji je kompleks

predan prvotno na eksploataciju bavarskoj tvrđci O. Steinbeisa a sada »bosanskom dioničarskom društvu za industriju drva O. Steinbeisa i dr.« Upoznati ove prekrasne šume, za koje i u samoj šumovitoj Bosni vele da su ponajljepše, a koje su većim dielom prave prašume, proučiti najmodernijim udesbami snabdjeveno iscrpljivanje tih šuma i sve ono, što je s tim u savezu, bila je glavna svrha čitavoga ovoga poučnoga putovanja.

Po liepom, toplom vremenu, koje je izletnike za trajanja čitavoga puta služilo, da se bolje ni poželiti ne može, krenuše izletnici vlakom put Bosne. Već odmah u početku ovoga puta, koji i ako baš nije osobito romantičan, pruža šumarskom stručnjaku dosta toga, što ga zanimati može, osobito onomu, koji obično ovimi predjeli ne prolazi, već ga je sudbina u koj drugi kraj domovine smjestila, — a možda se iz tog kraja riedko i miče. Već do Siska sieče pruga ogromne hrastike od kojih je najveći »Turopoljski lug« koji sada, a već od nekoliko godina natrag, eksploatiše poznata francuzka tvrđka »Société d'importation de chêne«. Ta je tvrđka kraj Lekenika izgradila posebnu svoju šumsku željeznicu u sječine šumâ starodrevne plemenite župe turopoljske, kojom izvozi do glavne željezničke pruge raznu šumsku robu a ponajviše hrastove truppe, koje vozi na svoju veliku parnu pilanu u Čnomerce kraj Zagreba. Nuzgredno budi spomenuto, da ovu pilanu članovi našega šumardruštva dobro poznaju, jer su prije nekoliko godina tu pilanu, odmah iza kako je podignuta i u njoj se raditi počelo baš prilikom 24. glavne skupštine korporativno pregledali. Ostale šume, koje pruga prosjeca do Siska, većinom su mladje ili srednjodobne sastojine, jer su iz njih stara stabla izvadjena odmah prvih godina iza kako je sagrađena po c. kr. povelj. južnoj željeznici pruga Sisak—Zagreb—Zidani most (g. 1861.) Izgradnjom ove pruge počela se je vanredno razvijati trgovina s hrastovom robom, naročito sa slavonskom francuzkom dužicom, a sam Sisak postao u nas doskora prvim i najvažnijim gradom na trgovinu hrastovinom. Prem su se izgradnjami daljnih pruga, naročito izgradnjom krajiških željeznica dalje od

Siska, odnošaji samoga grada Siska znatno promienili, ipak je taj grad za trgovinu s francuzkim dužicama ostao i nadalje najvažnije naše tržište, što najbolje potvrđuju oni grdni složaji dužica, koje se izletnici imali prilike vidjeti uz prugu u Sisku i najbližoj mu okolini.

Odmah iza Siska u Capragu ugledaše izletnici novi kolodvor i tračnice nove »banovačke željeznice«, tek prije nekoliko dana prometu predane, koja će u eksploataciji šuma u našoj »Banovini« od sele sjegurno veliku ulogu igrati. A doista od Siska dalje opazit će šumarski stručnjak znatnu razliku, koja vlada između hrastika bivšega Provincijala i bivše Vojne Krajine. U prvim nose i najprostraniji hrastici obilježje šuma proizašlih iz neuredne preborne sječe, dočim su u Vojnoj Krajini svi stariji hrastici — ako i ne oni najstariji — sastojine jednodobne, a rubovi njihovi oštri i pravilni. Sve je to uzgojila sablja i batina. Nije ni čudo, da se ovdje već opažaju posliedci dugotrajne uredne šumske uprave i djelovanje prvoga stručnoga šumarskoga osoblja, koje je za krajiške šume namjestio već car Josip II. (god. 1787.) dočim je prvo javno takovo osoblje u Provincijalu skoro čitavo jedno stoljeće kasnije namješteno.

Uz ovakova razmatranja stiže vlak do Sunje, gdje izletnici na kolodvorskoj stanici objedovaše, a iza toga nastaviše put prugom Sunja—Kostajnica—Novi. Iz prostrane savske ravnice kreće pruga u uzku dolinu riečice Sunje, koja protiče između niskoga humlja obrasloga većinom šumom i šikarom. Oko 2 kilometra prije Kostajnice biva kraj nešto zanimiviji, a vrlo je zanimiv kad se pruga primakne samoj rieci Uni. Krasan je pogled odavle na Kostajnicu, riekU Unu i nasuprotne obronke bosanske Cerove kose. Odmah iza Volinja ima željeznički most preko Une, pa prešav preko njega ostaviše izletnici hrvatsko i stupiše na bosansko tlo, a da ga već više dana ne ostave. Pruga prolazi dalje sve do Novoga dosta tiesnom dolinom Une, a putnik gledajući čas na lijevu hrvatsku, a čas na desnu bosansku obalu Une, ima najbolju priliku vidjeti, koju su razliku proizveli samo nekoliko stotina godina u natrag sižući razni

državopravni i vjerski odnošaji u narodu inače jednoplemenom. Do nedavno još, za Vojne Krajine, oštro čuvana medja bila je doista medja izmedju dvajuh posebnih svjetova: Orienta i Occidenta. Danas se je ta medja dalje pomakla spram iztoka: Occident je nadjačao Orient, a velikih će razlika izmedju lieve i desne obale Une sve više nestajati, prem ih nigda sasvim nestati ne će, dok bude vitkih minareta, crvenih fezova i šarenih turbana. A neka ih sasvim i ne nestane, jer bi to značilo propast bosanskih moslima — ipak naše jednokrvne braće, kojima želimo i pod novom im zapadnom vladom u buduće što bolji napredak i sreću na rodjenoj im grudi.

Dokora stiže vlak na stanicu prvoga ovećeg bosanskoga mjesta Dobrlina, gdje se nalazi sjedište »bosanskoga industrialnoga društvo za preradbu drva O. Steinbeisa i dr.« i ogromna pilana toga društva, najmodernije uredjena. Ta je pilana prije nekoliko mjeseci djelomice izgorjela, ali je već ponovno sagrađeno. Izletnici nisu imali prilike, jer vlak samo nekoliko minuta stoji, pregledati ovu zanimivu pilanu, prem je ista gotovo u neposrednoj blizini same željezničke stanice podignuta i s pruge se dobro vide sgrade pilane i ogromno stovarište drvâ, koja se dovle dopremaju vodom po Sani i Uni sve iz sjevero-istočnoga eksploatacionoga područja šuma »Crne gore.« Rezana se roba istom odayle dalje željeznicom odprema. Ovdje se je u Dobrlinu na stanici predstavio i pridružio izteticima g. bosanski nadšumar Mauk, najaviv izletnicima, da će ih u Priedoru od strane visoke bosansko-hercegovačke zemalj. vlade dočekati i pozdraviti posebni njezin izaslanik g. šumarski savjetnik V. Miklau iz Sarajeva, koji će izletnicima na daljnjem putu po Bosnoj biti vodjom i tumačem.

Kod Novoga, ovećeg živahnoga bosanskoga grada s većinom muhamedanskim trgovačkim žiteljstvom, kod kojega utiče Sana u Unu, ostavlja pruga dolinu Une i prelazi u dolinu rieke Sane, koju više do Priedora ne ostavlja. Stara je ova pruga, normalne širine tračnica, sagrađena od turske vlade još prije okupacije, a spaja Banjaluku s Pounjem. To je i jedina bosanska pruga, koja nije uzkotračna.

Na daljnjem putu opažaju se na Sani pojedine manje udesbe, kojima je svrha omogućiti lakše splavljanje drva, kao pojedine utvrde obale, da splavi tako lahko ne zapnu. Predjel je šumovit, ali liepih šuma ne ima.

Većinom su to još od negda izcerpljene šume hrastove, jer se je ovdje još za vrijeme turskoga vladanja sjeklo kao i u bosanskoj Posavini; po gotovo omogućivalo je ovdje još za onoga vremena eksploataciju, kako bi gore rečeno, jur tada već izgrađena željeznička pruga. Šume se ove uz Sanu danas poboljšavaju, a ima ih već više uredjenih za guljenje i dobivanje kore. Na mnogim se već stanicama viđaju brojni svežnjevi hrastove kore iz tih šuma guljača. Takove bi šume guljače bili izletnici i pohodili, kad bi se bilo ostalo kod prvotnoga putnoga programa. Neki su bili to i zamjerili, radoznali razgledati te bosanske šume guljače; ipak je preinačeni program pružao za ovaj gubitak kud i kamo zamašnju odštetu.

Uz riekü Sanu ima sela, koja su ili skroz muhamedanska ili skroz kršćanska, i to pravoslavnim žiteljstvom nastavana; katolika ima u cielom ovom kraju vrlo malo.

Kršćanske i turska se sela odmah iz daleka razlikovati mogu i to ne samo po crkvama i džamijama, već turska i po posebnom turskom načinu gradnje kuća; osim toga i drugi je način nošnje u muhamedanaca a drugi u hrišćana. Ima uz Sanu i historijskih uspomena, jer je ovaj kraj, poznat pod imenom Turske Hrvatske, poslie zauzeća Bosne po Turcima (g. 1463.) bio pozorištem krvavih bojeva izmedju naših ugarsko hrvatskih kraļjeva i Turaka. Tako ima uz Sanu ruševina grada Blagaja, negda sielo slavne hrvatske porodice grofova Blagajskih, koji su se dugo vremena uzalud borili s Turcima, dok su konačno silnijemu neprijatelju podleći morali i naselili u Kranjskoj, gdje je prije nekoliko godina umro zadnji svoga roda grof Blagaj, sjećajući se dobro svog hrvatskoga poriekla.

Već se smračilo kad izletnici stigoše na stanicu Priedor, gdje ih je dočekao g. šumarski savjetnik Miklau iz Sarajeva i

domaća gospoda od šum. struke, kot. predstojnik i načelnik. Savjetnik V. Miklau pozdravio je izletnike kratkom besjedom, na kojoj mu se je od strane društva podpredsjednik, ravnatelj Havas, zahvalio. Iza toga krenuše izletnici pod dobrohotnim vodstvom domaće gospode u mjesto Priedor, gdje se imalo i konačiti.

Priedor prijatna je bosanska varošica, sielo kotara i važnije trgovačko mjesto ležeće u prostranom polju na riei Sani. Prigodom okupacije bilo je ovdje nemira, a vidjeniji su kršćani bili neko vrieme u opasnosti, te su bili prisiljeni biegom se od eventualnih progona spasiti, kad se je naša vojska prema Banjaluci koncentrirala i garnizonu u Priedoru prolazno napustila. Iza okupacije stradao je Priedor od požara, ali se je iza toga toliko novih kuća posagradilo, da se je Priedor kasnije znatno poljepšao i lice svoje znatno promienio. Izletnici smjestiv se u stanovima razišli su se varošicom, da ju razgledaju, a po gotovo su oni, kojim turska mjesta nisu još znana bila, radoznali promatrali život na čaršiji, tom ognjištu života i prometa u svakoj bosanskoj i u obće orientalnoj varoši.

U liepom hotelu sagradjenom po redu Trapista skupiše se svi izletnici na zajedničku večeru a počastili su ih svojom prisutnošću i domaći notabiliteti a na čelu im g. šum. savjetnik Miklau, koji je u liepom oduljem, a u hrvatskom jeziku izrečenom govoru, pozdravio u ime visoke bos.-herc.-zem. vlade članove-izletnike hrv.-slav. šumarskoga društva radujuć se, da je i to stručno društvo u tolikom broju posjetilo Bosnu, da upozna ne samo njezine prirodne krasote, već i vidi rad svojih sustručara bosanskih šumara.

Rano u jutro sliedećega dana — 29. kolovoza — krenula je silna povorka kola vozeć izletnike cestom uz Sanu prema Sanskomu mostu i Ključu. Iz prva spriečavala je gusta magla svaki pogled u kraj kojim se vozismo, ali ju za čas svladalo žarko sunce, a pred očima se izletnika doskora stvorila prekrasna panorama. Bliža brda, ako i nisu visoka, zaođenula se liepim zelenilom šuma, koje prekidaju plodna polja. Preko tih manjih brda vidjaju se spram juga kose i glavice

mnogobrojnih visokih bosanskih planina. Predjel taj dosta sličí našem hrvatskomu gornjemu Zagorju. Glede šuma, kojih ima u cielom ovom kraju vrlo mnogo, vriedi ono, što smo već prije iztaknuli. Starih za sječú zrelih šuma ne ima; većinom su to sitne šume, šikare i drvljem obrasli pašnjaci. Sve je to bjelogorica, jer je i dolina Sane samo oko 150 m. nad morem visoka. Uz hrast, grab, ljesku, ima ovdje i dosta kestena po brežuljcima

Ugodno se vozeć a sve po dobroj cesti — od okupacije je naime za dobre ceste izdašno skrbljeno — stigli smo iza 10 sati do podne u oveće mjesto Sanski most. Ovdje imali smo se odmoriti mi, a još je to nuždnije bilo našim konjima. U Sanskom mostu dočekaše nas neki domaći odličnici — ovdje je naime i kot. izpostava — a javne zgrade bile su i ovdje okićene barjaci; tako je bilo i u Priedoru, a kasnije i u drugim bosanskim mjestima, sve u čast izletnicima. Kako je bio u Sanskom mostu toga dana vašar, pričinilo nam se je to vanredno prijatno mjestance osobito živim. Ovdje smo se ne samo odmorili, već još i bolje okriepili, jer doista se priznati mora, da su gostionice po Bosnoj i u manjim mjestima osobito dobre, tako, da se i najrazmaženiji zapadnjak ne će na ono, što mu se pruža, potužiti moći. I ovo se dobrim dielom skrbi političkih oblasti pripisati može. U obće putnik je u Bosnoj bolje spravljen, nego li u drugim starim kulturnim zemljama, o čem smo se već ponovno osvjedočiti mogli.

Preporučiv se od domaće gospode krenuli su izletnici iza doručka, ili bolje objeda, baš o podne dalje put Ključa. Valjalo se je žuriti, jer put, koji smo imali od Priedora do Ključa u jednom danu na kolima prevaliti, iznosi oko 65 kilometara a još se k tomu cesta svaki čas uzpinje i spušta.

Ako je okolica već od Priedora do Sanskoga mosta krasna, ona je dalje još ljepša i romantičnija. Planine, koje smo prije u znatnoj daljini vidjali, postaju sve impozantnijima i pričinjaju se sve višima, što im se bliže primičemo. Iza niže »Majdanske planine« (600—700 m.) i »Beherem aginice« (oko 600 m.)

evo već s daleka vidljivog strmog »Muleža« (1013 m.) a s desna u pozadini silne i šumovite »Grmeć planine« (najviši vrhovi »Javornjača« 1433 m »Crni vrh« 1604 m.) — izpod »Crnoga vrha« nalazi se u visini od 1555 m. razvalina staroga Grmeć grada valjda u Bosnoj najviše gradine — pred njom niže »Celičkova kosa« (857 m.) a iza nje bliže Sani liepa »Srnetica« izpod koje leži bos. Petrovac. Naveli smo ovdje planine i vidjenije im vrhove, da si i onaj cienjeni čitaoc, koji nije s nama putovao, može donekle stvoriti sliku ovoga krasnoga predjela, kojim se vozismo, a bio je to na otvorenim kolima, na kakovim se vozismo, a za vedroga ljetnoga dana pravi užitak, užitak, kojega već ne ima putnik, koji putuje samo željeznicom.

Odvezav se iz Sanskoga mosta ostavili smo cestu i krenuli starim turskim putem ravno put Čaplje, gdje se u Sani nalazi zahvatna rešetka (Fangrechen), jer se drvo tvrdke Steinbeis i dr. dolazeće iz eksploacionoga područja »Crne gore« od gor. Ribnika pak dovle (45 kilometara) slobodno po Sani spljavlja. Ovdje se trucei uhvate i tad vežu u splavi i ovako dalje po Sani do Novoga (70 kilometara) splavljaju. Sana je naime za splavljanje već od prirode vrlo zgodna voda, s tog na njoj i ne ima nikakvih osobitih udesba: kao vodara, pregrada i t. d. kao kod mnogih potoka u Alpama, koji se istom ovakovim udesbami moraju za splavljanje prikladnima učiniti, što često ogromne troškove iziskuje. U Sani ima dosta vode — kad je samo malo veća voda — a ipak nije toliko duboka, da bi se moglo mnogo onog drva izgubiti, koje se je napilo i potonulo. Sve to čini ovaj transport na tu ogromnu daljinu zgodnim, jednostavnim i osobito jeftinim, te u velike doprinosi k umanjenju troškova dopreme. Prije se dakako nije ovdje drvo splavilo, pa nije ni bilo ljudi splavljenju drva vještih. Kad je medjutim tvrdka Steinbeis splavljanjem odpočela, pribavila si je ljudih tomu vještih iz Bavarske, pak Kranjske, uz koje su se ljude i domaći ljudi u taj posao doskora uputili. Sad već rade kod toga većinom domaći ljudi, Bosanci. — Kod rešetke u Čaplji vežu ti ljudi trupce, smrekove i jelove, u sasvim gibke

splavi pomoću gužve, koju u posebnoj zgradi, u koju smo se navratili, poznatim načinom priredjuju i frču. Samo vezanje skroz je jednostavno, jer se drugo ništa ne rabi, već svinuti željezni čavli i ta gužva. Posao taj ide vrlo brzo od ruke, a sami se trupci gotovo ni ne oštećuju. To je doista još najbolji način vezanja, koji smo do sele vidili. Splavi se ove po tom znatno razlikuju od onih kruto vezanih splavi, koje dolaze k nama po Savi i Dravi iz Kranjske i Štajerske. Splavi, koje se ovdje u Čaplji vežu, srednje su veličine; u jednu splav sveže se oko 90 m³ drva, kako nam je rečeno.

Iza razgledanja naprava kod Čaplje posjedaše izletnici na cesti opet u kola, te krenuše dalje prama Ključu, jer je to bio konačni cilj ovoga dana, gdje se je i konačiti imalo. Vozeć se dalje sve to zanimivijimi i romantičnijimi predjelji, ostavlja cesta desnu obalu Sane i prelazi na lijevu nedaleko Ilidža — i ovdje je naime jedno Ilidže — te konačno se sve više odaljuje od Sane i počinje neprestance disati prema visoravni, koja se više stotina metara uzdiže s lijeve strane iznad korita Sane. Cesta prolazi starijom, nu još za turskoga vremena izsječenom hrastovom šumom, u kojoj je po navodu kočijaša bilo negda baš prekrasnih hrastova. Danas bi to riedko tko naslućivati mogao, jer stari hrastovi, koje još vidismo, svi su grbavi i ružni. Na samoj visoravni ima više zaselaka i sela od kojih su najveće Krasulje. Dskora počinje se cesta prelazeć izpod »Ramičkog kamena« (619 m.) u serpentinama a mimo dubokih i strmih prodora neprestano spuštati. Tako se ona spušta kojih 7—8 kilometara sve do samoga Ključa, koji leži na obali Sane i to baš na mjestu, gdje se Sana probija kroz uzki tjesnac, u kojem s lijeva i desna okomite stiene nekoliko stotina metara u korito Sane padaju. Na vrhu lijeve stiene a nad samim mjestom Ključem, diže se stari tvrdi grad Ključ oko kojega se je dosta krvi 1878. prolilo, jer je to po samoj prirodi vanredno jaka utvrda, koja sasvim gospoduje ne samo nad mjestom Ključem, već i uzkom dolinom Sane i njom prolazećom cestom u Banjaluku.

U Ključ stigoše izletnici oko 7 sati u večer, te su i ovdje opet ljubezno dočekani po domaćoj gospodi zvaničnicima i zastupnicima tvrdke Steinbeis i drug, koji su se brižno poskrbili, da članove našeg velikog društva što bolje ukonače, a to baš nije bila lahka stvar. Neki morali su i privatnom gostoprимstvu pasti na teret, pa nek i ovim redcima bude susretljivom gradjanstvu ključkomu izričena u to ime srdačna hvala.

Iza zajedničke večere u Ključu i noćnoga počinka, krenuli su izletnici još prije šeste u jutro istim kolima, koja su ih dan prije iz Priedora do Ključa dovezla, dalje prema Ribniku. Liepa cesta vodi ponajprije dolinom Sane. Ta je dolina uska a s jedne i druge strane dižu se silna brda i planine; okolica još je romantičnija nego li ona predjašnjeg dana. Na bližnjim planinama, naročito „Šišigori“ (1388 m.) izpod koje se vozismo, već se opaža dosta četinjača, ali tekcar u znatnijoj visini; do sele ih na našem putu po Bosni vidili nismo.

Iza Zablaća ostavili smo dobru cestu i vozismo se dalje kolima putem tik uz Sanu sve do Sredica, gdje u Sanu utiče potok Ribnik, koji takodjer služi tvrdei Steinbeis već od god. 1893. za splavljanje. Daskora dovezli smo se do zadnjih kuća u selu gor. Ribniku. Ovdje prestaje i kolni put; dalje u »Crnu goru« moći je samo pješice i na konju, a brojni konji i njihovi vodiči već su nas ovdje čekali, dočim su se kola imala vratiti natrag, što u Ključ što u Priedor, odakle su i bila. U Ribnik stigla su i zadnja kola s izletnici oko 8 sati u jutro, te je unatoč lošijem putu prevaljeno i ovih 17½ kilom. od Ključa do Ribnika u razmjerno kratkom vremenu od nešto preko dva sata.

Iza sasvim kratkoga odmora posjedala je većina izletnika na konje, na bosansku osedlane i opremljene, da ih oni ponesu do nedalekoga izvora potoka Ribnika. Brojna ova konjica, u kojoj se je dešavalo i komičnih prizora, daskora je stigla do izvora potoka Ribnika, koji leži u kotlini okružen silnim brdinama. Područje Kraša ovdje je očito; svjedoči to formacija terraina, kraško vapno kamenje i sam izvor Ribnika, koji poput

inih kraških rieka i potoka prodire iz pećine znatnom množinom vode, te je odmah za splavljanje najjačih trupaca sposoban. Ovi se trupci neposredno do potoka dopremaju žicarom uzpinjačom po strmom obronku izpod »Kika« (1091 m.) na kojem su u oduljim razmacima namještene naprave za spuštanje i disanje kola (Bremsberg), koja idu tračnicama, od prilike tako, kako i kod zagrebačke uzpinjače.

Gledali smo nekoliko punih kola, koja su se spuštala. U isto vrijeme, dok se puna kola spuštaju, dižu se prazna kola a u sredini nalazi se samo izmjena, da ne treba dvostrukih tračnica. Puna se kola kraj potoka iztovare izpod pregrade, kojoj je svrha, da se iza nje uzdrži više vode.

Razgledavani su na ovom mjestu i trupci. Ti su trupci vrlo razne debljine; ima ih većinom vrlo debelih, ali i dosta tanjih. Među debelim trupcima ima takovih, koji su upravo vanredno debeli, a potiču od onih najdebljih po više stotina godina starih smrekovih i jelovih stabala. Godovi su većinom vanredno uski. Tanji mlađi trupci, naravno je, mnogo su zdraviji nego oni orijaši. Obćenito se može reći, da je drvo vrlo dobro kakvoće, jer je projetni dio goda uzak, što nije ni čudo, jer su sastojine iz kojih se to drvo doprema pretežno visoko ležeće. Glavne su naime sastojine u »Crnoj gori« uzrasle na prostranim kraškim plateauima, kojih je visina oko 1000 m. nad morem a po kojima se je razplela gusta mreža Steinbeisove uzkotračne šumske željeznice, kojoj se ogranci do svake sječine izgradjuju, kako smo se kasnije osvjedočili mogli.

Od vrela Ribnika uputili su se izletnici, što na konjima što pješice — neki naime nisu htjeli jašiti, prem je konja dosta bilo — prema Vučjoj poljani, a da još putem razgledaju naprave (Bremsberg) za spuštanje i dizanje kola uzpinjače. Ovo je, kako već spomenusmo, vrlo zgodan način transporta, kad se radi o tom, po strmom dugačkom gorskom obronku dopremiti drvo u jarak. Ovakova uzpinjača nadomještava već odavna zastarjeli način transporta po spuzalicama. Dočim transportom po spuzalicama drvo silno strada, jer se velika množ trupaca

jako oštetiti, da se jedva za gorivo upotriebiti može, nema toga kod uzpinjača, pa se s toga ovaj način transporta zadnje vrieme sve više po planinskim šumama uvodi. Može se to tim laglje i činiti, što ovakove uzpinjače kod jednolične strmine obronka, ni ne stoje puno više nego li spuzalice. Zaslužuje stoga ovaj način transporta punim pravom, da mu se i u našim šumama nuždna pazka povesti.

Došav do prvoga t. z. »Bremsberga«, koji se nalazi na zaravanku kojih 300 m. nad vrelom Ribnika, ne samo da je protumačeno po g. savjetniku Miklau-u i po osoblju šumskoga poduzetničtva izletnicima uredjenje istoga podrobno, već je i demonstriran taj način transporta, ma da je baš nedelja bila.

Iza toga krenuli su izletnici dalje prema »Vučjoj poljani«, sve po strmom, gotovo sasvim golom obronku, koji stanovnicima Ribnika kao pašnjak služi. Uzpev se do visine od kojih 800 m., nestaje velike strmine, dolazi se do kraške visoravni u kojoj ima za Kraš karakterističnih ponikva i vrtača; čbunje i grmlje se gubi a mjesto toga evo nas doskora u staroj čamovoj, smrekovoj i jelovoj šumi. Jašeć dalje korakom, a uspinjuć se i dalje, ali lagano, stigismo za po prilici jedan sat, a odmah iza podneva, do šumske kolonije tvrđke Steinbeis u Vučjoj poljani. Ovdje su nas prijatno dočekali prisutna gg. činovnici i namještenici ovoga velikoga šumskoga poduzeća, a čekao nas je i već priredjen za nas obilan i tečan ručak.

Ono, što je od strane tvrđke Steinbeis i dr. u Vučjoj poljani zasnovano i podignuto, doista zaslužuje ime kolonije. Ima tu više prostranih kuća, staja i drugih zgrada za brojne činovnike i namještenike poduzeća; oni ovdje stanuju, imaju svoje poslovnice, kantu, a čak i svoj telefon, kojim su spojeni preko svoje druge kolonije u Oštrelju, sa svojom velikom pilanom u Dryaru. Telefon, onaj novovjeki izum, doista je vanredna blagodat baš za poduzeća ove vrsti. Obskrbljena je ova kolonija i dobrom vodom, prem u tom kraškom terrainu na daleko nikakvoga vrela ne ima, i to tako, što se uspinjačom i i šumskom željeznicom dovozi voda iz Ribnika. Ovako ob-

skrbljuje tvrda vodom i svoje šumske radnike, ali ju za to dobava ove pitke vode godišnje više tisuća kruna stoji.

Kolonija u Vučjoj poljani imat će kojih 1000 m. nadmorske visine, ipak je toga dana bilo i ovdje još tako toplo, da nismo ni u otvorenom paviljonu, u kojem mo ručali, osjetili još svu oštrinu gorskoga vazduha, pa bi se kod ručka i dulje zadržali bili, kad nas ne bi još ovoga dana čekala daljna znatna zadaća: uzpeti se na vrh susjednoga brda Lisine, s kojega se vidi čitavo eksploatacijono područje »Crne gore.«

Iza crne kave — koja u Bosni ni u zadnjem selu ne fali — uputiše se izletnici što na konjima, što pješice, da se uzpnu na Lisinu. Iz početka put vodi nekoliko kilometara po visoravni, te se po malo diže i spušta sve do podnožja same Lisine, tekar se sad počinje naglo dizati; ipak se i na takovom nogostopu može na pažljivim bosanskim, a i zgodno na bosanku podkovanim konjima sjegurno jašiti.

Za jedno dva i pol sata stigoše izletnici na najvišu točku »Lisine« (1375 m) s koje se pruža upravo čaroban vidik na sve strane. Lisina je na vrhu obrasla samo travom; tu su naime livade seljaka iz Vrbljana, selca izpod same Lisine. Ima u ovom kraju nekoliko brda, koja se Lisina zovu. Upitav domaćeg Bosanca, odakle to ime, reče on, da se tako zovu brda, kojih glavice nisu šumom obrasle, već ima između tamne šume čamove i svjetlijih travnika, dakle su glavice takovih brda lisaste, kao i mnoge konjske glave.

Sa Lisine ugledaše izletnici pravo more od šuma. Odavle je moći dobro pregledati cijelo eksploatacijono područje u »Crnoj gori«, koje obsiže 62511 hektara i za koje je sastavljena posebna šumsko-gospodarstvena osnova. U sred toga područja od prilike, uzdiže se silna Klekovača (najveći joj je vrh Velika Klekovača 1961 m.) a iza nje nešto niža, »Lunjevača« (najviša joj je točka Tisovi vrh 1706 m.). U tom ogromnom kompleksu obraslom većinom čamovinom, ne ima uzduž i poprieko na kilometre nikakvoga sela, već su to većinom prave prašume. Istom zadnjih godina, od kako se je na mnogim

mjestima u tom kompleksu raditi počelo, od kako je diljem čitavoga toga kompleksa izgradjena šumska željeznica, sagrađene mnogobrojne radničke kuće i kolibe, na stotine ljudi zaposleno sjećom, izradbom i transportom drva: oživile su ove prašume u kojima je do nedavna nesmetano vladao „goso“ medo. Spomenuto budi, da lovne prilike u ovom kompleksu nisu osobite i to zbog gotovo posvemašnjog pomankanja vode, pak je za to i srna malo, zeceva gotovo ništa, al medjeda ipak mnogo. Osim toga ima tu dosta tetriebe i to ne samo velikih (Tetrao urogallus) već i malih (Tetrao tetrix), kojih posljednjih u našem Gorskom kotaru ne ima.

Kako je bio inače liep dan a samo je nešto oblaka zavilo glavicu Klekovače i Lunjevače, sve je ostalo obzorje bilo jasno, te su se i na ogromne daljine dobro razabrali mogle, ne samo pojedine planine, već i sve njihove glavice i vrhovi. Pogled iz Lisine siže sve do Velebita u Hrvatskoj i Dinarskih alpa u Dalmaciji. Osobito veličanstven, vele, da je vidik s vrha Klekovače, koja je nešto bliže Dalmaciji a i viša, pak se s nje i more dobro vidi. O potonjem osvjedočili smo se kod povratka putujući morem od Spljeta prama Rieci, jer smo doista između Spljeta i Zadra s palube dobro vidili poznati nam vršak velike Klekovače.

Orientirav se pomoću karte i domaćih Bosanaca o predjelu, koji im se je izgod nogu sterao, skupiše se izletnici oko g. šumar. savjetnika Miklau-a, koji je na vrhu Lisine, samoj triangulatornoj točki, izvadio šumsko-gospodarstvenu osnovu, razastro šumske nacрте i počeo tu osnovu tumačiti. To je tumačenje bilo tom zanimivje, jer je g. savjetnik u društvu sa g. Brettschneiderom ovu osnovu i sastavio.

(Svršit će se).

LISTAK

Osobne viesti.

Imenovanje. Kr. ug. ministar za poljodjelstvo imenovao je računarskoga vježbenika kod računarstva pridjeljenog kr. ravnateljstvu dr-

žavnih dobara u Aradu, Zoltana Jancsovicisa, privremenim kr. šum. račun. oficijalom kod računovodstva pridjeljenog kr. šumarskomu uredu u Otočcu.

Društvene vesti.

Zapisnik o sjednici upravljajućeg odbora hrv.-slav. šumarskoga društva u Zagrebu, održavanoj na 29. lipnja 1903. pod predsjedanjem I. podpredsjednika velem. g. kr. odsječ. savjetnika Ferde Zikmundovskoga, te u prisutnosti II. podpredsjednika velem. g. kr. šumar. ravnatelja Josipa Havaša i p. n. gg. odbornika Roberta Fischbacha, Andrije Borošića, Frana X. Kesterčaneka, Ivana Partaša, Vinka Benaka, Alberta Rosmanitha, Dragutina Mocnaja, Stjepana Frkića i društvenog tajnika Ante Kerna, sa sljedećim dnevnim redom:

To č. I. Čita se zapisnik o zadnjoj odborskoj sjednici od 7. travnja 1903

Ad I. Zapisnik se bez primjetbe ovjerovljuje.

To č. II. Razprava glede održavanja ovogodišnje društvene glavne skupštine i s njom spojiti se imajuće izleta u Bosnu i Dalmaciju.

O tom druž. tajnik izvješćuje sljedeće:

Usljed zaključka toč. 3 odborske sjednice od 7. travnja 1903 je predsjedništvo svojim dopisom od 22. travnja t. g. obratilo se na visoku zemaljsku vladu za Bosnu i Hercegovinu, te na bosansko šumsko-industrijalno-dioničarsko društvo Ote Steinbeisa u Dobrlinu, te istima priobćilo, da šumarsko društvo želi ove godine učiniti naučni izlet kroz Bosnu, te umoljava da mu se pri tom ide na ruku.

Spomenuto društvo je odmah odgovorilo, te se izrazilo pripravnim izlet sa svoje strane u svakom pravcu podupirati, nu glede uporabe njegove industrijalne željeznice upozorilo je, da se osobe na toj željeznici mogu voziti samo uz izričnu dozvolu vis bosan.-hercegovačke vlade. S toga se je društveno predsjedništvo glede te dozvole na 4. svibnja t. g. obratilo molbom na spomenutu vis. vladu. Ista je brzojavom od 19. o. mj. priobćila uvjete uz koje će biti dozvoljena vožnja spomenutom željeznicom, te uz opazku, da će slijediti pismeno obširno priobćenje o izletu, priobćila sljedeći program izleta:

1. dan dolazak, boravak i noćenje u Dobrlinu;
2. dan kolima preko Novog i Krupe na konak u Bihać;
3. dan preko Petrovca na konak u Drvar;
4. industrijalnom željeznicom do Knina u Dalmaciji.

Obširnije pismeno priobćenje nije još stiglo.

Ad II. Zaključeno, da se u drugoj polovici kolovoza t. g. imade u Zagrebu održati ovogodišnja glavna skupština i to u 4 sata po podne.

Sljedeći dan ima se vlakom oko $\frac{3}{4}$ 11 sati do podne odputovati u Dobrlin. Od onud do Knina ima se izlet obaviti prema po visokoj bosansko-hercegovačkoj zemaljskoj vladi priobćenom programu. Od Knina ide se dalmatinskom željeznicom na konak u Spljet. Sljedeći dan ima se upotriebiti za razgledavanje Spljeta i okolice, a po tomu parobrodom povratak.

Detailne odredbe glede dana skupštine i izleta, te ino potrebno, prepušta se predsjedničtvu.

Prihvaćeni sada program ima se priobćiti u sljedećem broju „Šum. lista“, te članove pozvati, da oni, koji žele izletu prisustvovati, imaju to do 20. srpnja najkasnije prijaviti predsjedničtvu.

Ujedno se imaju članovi upozoriti, da se kasnije prijave neće uvažiti i da su oni članovi, koji se prijave bezuvjetno dužni izletu prisustvovati, jer će u protivnom slučaju imati platiti troškove, koje bi eventualno moralo društvo mjesto njih nositi.

Ravnanja radi ima se u oglasu priobćiti, da će troškovi izleta, računajući Zagreb kao točku polaza i povratka, iznositi oko 120 K.

Glede iznosa od 800 K. što su uvršteni u ovogodišnji proračun u ime troškova za skupštinu, zaključuje se, da će se iz te svote imati prema potrebi podmiriti podvozi i ini slučajni izdatci.

Toč. III. Rješavanja tekućih posala:

a) Udova bivšega društvenoga blagajnika Leona Šipeka zamolila je, da se njoj i dieci podieli podpora.

Ad III. a) Odobrava se.

Pošto se je bivši društveni blagajnik Šipek pred svoju smrt upisao kao član u društvenu Kőröškienski jevu pripomoćnu zakladu, to je predsjedništvo usljed odborskoga zaključka od 7. travnja t. g. toč. VI. podielilo moliteljici iz spomenute zaklade podporu iznosom od 200 K.

b) U smislu zaključka odborske sjednice od 7. travnja t. g. alin. 3. toč. V. obratilo se je predsjedništvo na preuzvišenoga g. bana predstavkom, kojom se moli, da bi se šumarima kod političke uprave podielila podpora za prisustvovanje kod izleta u Bosnu i Dalmaciju.

ad b). Primljeno sa zahvalnošću do znanja.

Odpisom vis. predsjedništva kr. zem. vlade od 16. svibnja t. g. broj 2453. Pr. je ta molba uvažena, te u rečenu svrhu kr. zem. vladi, odjelu za unut. poslove doznačen iznos od 1500 K., te je podjedno odredjeno, da se u budućih godina ima od dotacije u zem. proračunu pod poglavljem III. naslov 13. stavka 5. tekući broj 4. primjerena svota staviti na razpoložbu šumarskom odsjeku kr. zem. vlade, u svrhu dalnje naobrazbe šumarskog osoblja političke uprave u šumarskoj struci.

c) G. kotar. šumar J. pl. Aue priposlao je šumar. društvu za društveni muzej nadjenutu uralsku sovu, te moli, da mu se odšteti trošak od 8 K. za nadjevanje iste.

Ad c). Prima se sa zahvalom i dozvoljava izplata od 8 K.

d) Slavonsko gospodarsko društvo pozvalo je hrv.-slav. šumarsko društvo k svojoj na 9. o. mј. obdržavanoj glavnoj skupštini. Društveno predsjedništvo umolilo je g. Gjuru pl. Ilića tajnika spomenutoga društva, da kod te skupštine zastupa šumarsko društvo.

Ad d). Uzima se do znanja.

e) Isto tako pozvano je ovo društvo na glavnu skupštinu kranjsko-primorskoga šumarskoga društva na 27.—29. o. mј., te je društveno predsjedništvo umolilo zemaljskog šumarskog nadzornika za Kranjsku, g. Venceslava Golla u Ljubljani, da pri tom zastupa naše društvo.

Ad e). Uzima se do znanja.

f) Kr. zem. vlada, odjel za unutarnje poslove izvolila je vis. vlada odpisom od 19. svibnja t. g. broj 23.502 priobćiti, da je na predlog šumar. društva namjestila na kr. šumarskoj akademiji još jedkog podvornika počam od 1. lipnja t. g., uz doprinos polovice plaće za istoga po šumar. društvu, tim, da će taj podvornik uz ino imati obavljati službu u društvenom šumarskom muzeju.

Ad f) Uzima se do znanja.

g) Česko šumarsko društvo poslalo je poziv i program za dne 10.—12. kolovoza t. g. obdržavat se imajuću godišnju skupštinu i društveni izlet.

Ad g) Predsjedništvo se ovlašćuje, da spomenuto društvo na dan skupštine brzojavno pozdravi.

h) Gosp. kr. kot. šumar B. Svoboda u Draganiću prijavljuje kao nove članove II. razreda lugare: Josipa Hezela, Ferdu Mužića, Ivana Kobe-a i Josipa Zdelara, te lugar. zamjenika Josipa Gojsića.

Primaju se kao članovi II. razr. u društvo.

i) Izvješćuje se, da je u smislu zaključka odborske sjednice od 7. travnja t. g. toč. III. d., od društvene glavnice od 7122 K. 04 fil., što je bila uložena u I. hrv. štedioni u Zagrebu, dignuto 5970 K., te za tu svotu kupljene 4% založnice hrv.-slav. zemaljske hipotekarne banke u Zagrebu, koje su na ime društva vinkulirane.

Ad i) Uzeto do znanja.

j) Kr. računarski oficijal g. Vladoje Vardijan moli za nagradu, što je pokojnom društ. blagajniku Šipeku, za vrijeme bolesti istoga, pomagao kod obavljanja blagajničkih posala.

Ad j) Dopituje se 50 K.

k) Priobćuje se, da je u smislu zaključka odborske sjednice od 7. travnja t. g. toč. III. i) sa stolarskom udrugom u Zagrebu učinjena

pogodba za lakiranje velikih ulaznih vrata, za bojadisanje velikog stola u dvorani, te nabavu jednog velikog staklenog ormara od hrastovine za smještenje knjižnice za ukupnu svotu od 201 K.

Ad k) Odobrava se.

l) Gradsko poglavarstvo u Zagrebu dopisom od 23. o. mj. broj 20022 traži platež od 10 K. za dvie kućne tablice na društvenoj sgradi.

Ad l) Dozvoljava se izplata.

Toč. IV. Predlozi gg. odbornika.

Pošto predloga nema, to je sjednica zaključena.

Ovaj zapisnik pročitao je u sjednici upravljajućeg društvenog odbora dne 27. kolovoza 1903. te je bez primjetbe ovjeren.

Havas,
II. podpredsjednik.

Fischbach.

A. Kern,
tajnik,

I. Partaš.

Zapisnik XXVII. redovite glavne skupštine „Hrv.-slav. šumarskog društva“, održavane u Zagrebu dana 27. kolovoza 1903.

Drugi društveni podpredsjednik velemožni gospodin kr. šumarski ravnatelj Josip Havas otvara sjednicu i priopćuje, da je prvi podpredsjednik velem. gosp. F. Zikmundovsky bolešću zapriječen društvu predsjedavati.

Pozdravlja sakupljene članove dobrodošlicam i zahvaljuje im, što su se u ovako liepom broju sakupiti, što je najbolji znak, da se vodi živa računa o interesima društva.

Današnjoj skupštini stigli su brzojavni pozdravi od članova gg. F. Zikmundovskog, Althaler, Adameka i Dugača.

Priopćuje, da galičko žum. društvo kod današnje sjednice zastupa član A. Borošić, a slav. gosp. društvo B. Kranje, nadalje ugarsko šum. društvo zastupa sam gosp. predsjedatelj, doljno austr. šum. društvo A. Kern, opće hrv. društvo za gojenje lova i ribarstva g. R. Kögel.

Konačno imenuje predsjednik perovodjom današnje sjednice nadšumara I. Metlaša, a za ovjerenje zapisnika članove Š. Perca. i I. Kolara, te poziva tajnika, da pročita izvještaj o djelovanju upr. odbora u g. 1902/3.

Društveni tajnik gosp. Ante Kern, kr. šup. šum. nadzornik, čita izvještaj o djelovanju upravnog odbora u g. 1902/3.

Nakon pročitano g izvještaja, uzima riječ član g. Vilim Dojković i primjećuje, da u izvještaju nije nigde spomenuto, da se umrlom društvenom blagajniku Leonu Šipeku izrazi ovdje u sjednici počast uzvikom „Slava“, pa držeći, da se je to samo previdjenjem dogodilo,

predlaže, da društvo usklikne „Slava mu“. Sakupljeni članovi uzvikom „Slava mu“ odaju pokojniku posljednju počast.

Što se tiče materijalne strane izvještaja ima da stavi dvije primjetbe:

1. prigovara, da upravni odbor nije dovoljno vodio brige o stališkim odnošajima članova, a naročito što se tiče plaća šumara, namještenih pod upravnih oblasti. Nadalje nije odbor učinio potrebno, da se apsolutno kr. šum. akademije i u drž. službu prime, kao i to, da se poduzmu shodni koraci, da se u privatnu šum. službu nekvalifikovani šumari ne primaju, kad ima dovoljno ospobljenih.

2. što se društvenih interesa tiče primjećuje, da biblioteka nije svrsi shodno uređjena, te da se knjige i časopisi ne izdaju članovima na čitanje. Isto to navadja i glede muzeja. Primjećuje nadalje, da ekskurzija nije udešena onako, kako je to poželjeno bilo. Proći će se samo sjev. zap. dijelom Bosne, a neće se vidjeti Sarajevo i Jajce. Nije se pobrinulo, da se nakon ekskurzije povede debata o dobivenim utiscima, što bi svakako potrebno bilo.

Što se tiče društvenog časopisa primjećuje, da je upravni odbor skućio djelokrug uredniku, metnuvši na čelu lista, da ga izdaje upravni odbor. Ovo se protivi pravilima, te bi trebalo, da toga u buduću ne bude.

Upravni odbor propustio je obratiti pozornost na drveno tržište, a naročito upozoriti mjerodavne faktore na konkurenciju kao momente, koji domaćoj šum. trgovini na putu stoje.

Društveni tajnik A. Kern uzima riječ i smatra, da su prigovori progovornika ne osnovani. Upravni odbor, u koliko spada u njegov djelokrug i u koliko je to u njegovoj snazi, učinio je sve i glede staliških i glede društvenih interesa.

Glede momenta, da se u privatnu šum. službu namještaju i nekvalifikovani ljudi, upozoruje, da to pitanje nije riješeno još niti u Austriji gdje je šumarstvo daleko naprednije nego kod nas. Odbor ne pušta to iz vida i što može, to čini.

Što se tiče plaća, odgovara, da ovo pitanje nije akutno obzirom na postojeće prilike, a u ostalom ovo je predmet o kome treba raspravljati u skupštini.

Glede ekskurzije imao je odbor u vidu šumarstvo, a ne razgledanje gradova, a osobito obzirom na odmjereno vrijeme trajanja ekskurzije.

Glede bos. konkurencije baš je prilika, da se ovaj predmet prouči sada na izletu, gdje će se vidjeti eksploatacija bos. šuma.

Što se tiče vignet na „Šum. listu“ bilo je to i do sada, pa nije listu ništa smetalo, Ovo je samo formalnost.

Završuje tim, da drži, da je dokazao ne osnovanost predgovornikovih prigovora.

Druš. član prof. Partaš, kao urednik „Š. l.“, primjećuje, da je „Šum. list“ društveni organ, te ga treba uređivati prema intencijama društva, odnosno upravnog odbora. Te intencije nisu u protivnosti sa njegovim nazorima kao urednika. Što se tiče šumske trgovine upozoruje, da se ovoj obraća naročita pažnja u „Šum. listu“, jer se o tom uvijek u posebnom stupcu govori.

Član društveni Dojković uzima ponova riječ i tvrdi, da su njegovi prigovori osnovani.

Društvo prima izvještaj tajnika na znanje.

Nakon toga predlaže društv. podpredsjednik, da se kr. bos.-herc. zem. vladi, vis. c. kr. dalm. namjesničtvu, zem. šum. nadzorničtvu za Dalmaciju i bos. šum. industrijalnom dion. društvu Otta Steinbeissa izrazi zapis. duboku zahvalnost, što su omogućili, da će se naumljeni ovogodišnji izlet moći poduzeti. Isto tako vis. kr. ug. hrv. min. trgovine, i ug. hrv. pomorskom parobr. društvu na Rijeci, za popust za vožnju na željeznici odnosno ladji.

Društvo zaključuje, da se svima spomenutim oblastima izrazi zapisnička zahvalnost.

Nakon toga čita se izvješće odbora ad hoc, za ispitivanje društv. računa i imovine društva za g. 1902. koji se izvještaj uzima na znanje.

Prelazi se na 4. točku dnev. reda, t. j. na pretresanje proračuna za g. 1904. izbor odbora ad hoc za ispitivanje društv. računa za g. 1903.

Kod 1. stavke predlaže Dojković, da se dade izraditi kod domaćih umjetnika poprsje prvog društv. predsjednika, sada već pokojnog Antuna Tomića i da se ovo poprsje postavi u šum. dom.

Prihvaća se, u koliko će to tečajem vremena dozvoliti društvena sredstva.

Kod 7. stavke predlaže isti član, da se na čelo lista „stavi izdaje „hrv. slav. šum. društvo“;

Prihvaća se.

Kod stavke 10. predlaže član Dojković da se knjižnica uredi i za 6 mjeseci izkaz knjiga publikuje.

Prihvaća se, da se iza godinu dana ova stvar uredi.

Pošto se za jubilarnu stipendiju (stavka 15.) nije prijavio ni jedan molioč, koji bi bio udovoljio uvjetima natječaja, zaključuje se, da se preliminirana svota kako sada tako i u buduće u sličnom slučaju podijeli kao potpora djeci društv. članova polazećim druge zavode, a u pomanjkanju ovih slušačima šum. akademije.

Sve ostale stavke „Potrebe“ prihvaćaju se po predlogu odbora.

Pokriće se prima u cijelosti.

U odbor ad hoc za ispitavanje društv. računa za g. 1903., bira se šum. nadzornik Mirko Puk i šumarnik Ružička.

Prije prelaza na 5. točku dnev. reda t. j. na govor društv. predsjedništva i uprav. odbora, prekida predsjednik sjednicu na 10 časaka, pošto je kao skrutatore imenovao šumarnike A. Herzla i V. Benaka.

Nakon odmora prelazi se na glasovanje.

Po obavljenom skrutinumu priopćuju skrutatori sljedeći rezultat izbora :

Za predsjednika izabran je presvj. gosp. Marko Bombelles jedno-glasno, za I. podpredsjednika : velem. gosp. kr. šum. ravnatelj Josip Havas sa 37 glasova, za II. podpredsjednika : velem. gosp. kr. odsj. savjetnik F. Zikmundovsky sa 35 glasova, za tajnika gosp. A. Borošić sa 50 glasova, a za blagajnika A. Kern sa 49 glasova, za odbornike : I. Kozarac, sa 49 glasova, R. Fischbach, sa 47 glasova, I. Partaš, sa 47 glasova, E. Slapničar, sa 47 glasova, S. Hankony, sa 46 glasova, V. Benak, sa 45 glasova, Trötzer, sa 43 glasova, Mocnaj, sa 41 glasom, V. Dojković, sa 37 glasova, M. Puk, sa 32 glasa, F. Kesterčanek, sa 27 glasova, Frkić, sa 26 glasova, Zajc, sa 26 glasova, Kuzma, sa 25 glasova, Bona, sa 24 glasova.

Zaključuje se, brzojavno pozdraviti izabranog predsjednika g. grofa M. Bombellesa.

Kod 6. točke dnev. reda zaključuje se, da se buduća XXVIII društvena sjednica spoji sa izletom, a društveni upr. odbor da odredi, gdje će biti taj izlet.

Prelazi se na 7. točku dnev. reda, t. j. predloge pojedinih skupštinara.

Čitaju se 3 predloga člana Dojkovića :

a) da se u onom mjestu, gdje se obdržava društvena skupština, svaki put zasade na zgodnom mjestu 3 drveta sa spomen kao uzvrat gostoljubivosti stanovništva dotičnog mjesta.

Ne prihvaća se.

b) predlaže, da se podnese predstavka vis. kr. zem. vladi, da se polaganje služb. jamčevina činovnika imovnih općina za buduće službenim putem dokine, a već položene povrate.

Prihvaća se.

c) da se moli vis. kr. zem. vlada, da na ustmeni i pismeni viši držav. šum. ispit odredi i ispitivanje u šumi.

Prihvaća se.

Poslje ovoga čita se predlog društv. člana Laksara, kojim predlaže, da se društvo obrati na vis. kr. zem. vladu sa molbom, da se dnevnicе

činovnika imovnih općina, koji služe na šumarijama, izjednače sa dnevnicama činovnika gospodarstvenog ureda.

Prihvaća se.

Pošto je time iscrpljen dnevni red, zaključuje predsjednik sjednicu.

Zaključuje se izraziti zap. zahvalnost vel. gosp. predsjedatelju za vođenje današnje sjednice.

Šandor Perc.

Ivan Kolar.

XXVII. redovita glavna skupština hrv.-slav. šumarskoga društva. Ovogodišnja društvena glavna skupština obdržavana je na 27. kolovoza 1903. u Zagrebu u društvenih prostorijah „Šumarskoga doma, uz ustavljeni dnevni red.

Skupštini je prisustvovalo oko 60 društvenih članova.

Predsjedao je skupštini II. društveni podpredsjednik velem g. kr. šumarski ravnaatelj Josip Kavas, koji je skupštinu otvorio sljedećim pozdravnim govorom:

Slavna skupštino, veleštovana gospodo!

Budući je I. podpredsjednik našega društva g. kr. odsječni savjetnik Ferdo Zikmundovsky bolešću zapriečen, da predsjeda današnjoj glavnoj skupštini, to mi je da kao predsjedatelj današnje skupštine, veleštovanu gospodu pozdravim sa srdačnim „Dobro došli“.

Veleštovana gospodo! O radu predsjedništva i upravljajućeg odbora društva izvijestiti će obširno g. društveni tajnik. Ja ću se samo u kratko svrtnuti na njeke bitnije točke toga rada.

U prvom redu spomenuti mi je, da je mnogogodišnji zaslužni društveni blagajnik g. kr. računarski savjetnik Leo Šipak na 1. ožujka t. g. umro, te je zaključkom upravljajućeg odbora od 7. travnja t. g. točke IV. do definitivnog popunjenja blagajničkog mjesta, blagajničko rukovanje društva povjereno privremeno društvenom odborniku g. Andriji Borošiću.

Pošto je iztekla trogodišnja perioda društvene uprave, to će se današnjim izborom društvenog predsjedništva, popuniti definitivno takodjer mjesto blagajnika.

Kako je slavnoj skupštini poznato iz društvenog časopisa i dnevnih listova, uspjeli su pregovori o izletu u Bosnu i Dalmaciju, te je tim izpunjena želja prošlogodišnje glavne skupštine, koja bijaše zaključila, da se ove godine poduzme naučni izlet u Bosnu.

Da taj izlet bude ne samo sa šumskog, nego i sa planinarskog stanovišta što poučnije i zanimljiviji, a da uz to netraje predugo i ne bude preskup, spojen je izlet u Bosnu sa izletom u Dalmaciju, a da je udešen na zadovoljstvo veleštovane gg. članove, mnijem da je dovoljan dokaz u tomu, što se je zanj prijavilo 59 članova.

Nadalje čast mi je priobćiti, da je kranjsko-primorsko šumarsko društvo, glasom dopisa od 15. o. m. br. 168 zamolilo velem. gosp. kr. odsječnog savjetnika Ferdu Zikmundovskoga, da ga zastupa kod ove glavne skupštine, nu na žalost je spomenuti gospodin kako sam već spomenuo, bolešću zapriećen prisustvovati skupštini; nadalje zastupaju po dobivenoj ovlasti na današnjoj skupštini i to: g. zem. šumar. nadzornih I. raz. Andrija Borošić galičko šumarsko društvo, g. kr. kotar. šumar I. raz. Božo Kranjc slavonsko gospodarsko društvo, g. društveni tajnik Ante Hern dolnjo-austrijsko šumarsko društvo, a ugarsko zemaljsko šumarsko društvo imam čast ja zastupati.

Spomenutu gg. zastupnika rečenih društva čast mi je najsrdačnije pozdraviti.

Time otvaram današnju XXVII. redovitu glavnu skupštinu hrvatsko-slavonskoga šumarskoga društva, te imenujem gosp. nadšumara Jovana Mellaša perovodjom skupštinskoga zapisnika, dočim bi za ovjerovljenje zapisnika predložio, da slavna skupština izvoli izabrati gg. šumarnike Ivana Kolara i Šandora Perca. Ovaj predlog je po skupštini jednoglasno prihvaćen, a govor gospodina predsjedatelja popraćen sa „Živio“!

Nakon toga je g. predsjedatelj pročitao brzojavne pozdrave stigavši od gg. članova T. Zikmundovskoga, Fr Althaler, Ladislava Adameka i Dugača.

Prolazeći na 2. točku dnevnoga rada pozvao je predsjedatelj skupštine društvenoga tajnika da pročita izvještaj o radu upravljavajućeg odbora za tekuću poslovnu godinu.

Taj izvještaj glasi kako sliedi:

Slavna skupštino!

O djelovanju predsjedništva i upravljavajućeg odbora u poslovnoj godini 1902./3. čast mi je podnjeti sliedeće izvješće:

U smislu zaključka prošlogodišnje glavne skupštine podnešene su sliedeće predstavke:

1. Nj. Preuzv. banu podnešena je predstavka, kojom se Njeg. Pr. moli, da bi zakonsku novelu o preustrojtstvu uprave kod krajiških imovnih občina, blagoizvolila čim prije predložiti visoku saboru na ustavni pretres.

2. Vis. kr. zem. vladi, odjelu za unut. poslove podnešena je:

a) Rezolucija sliedećeg sadržaja: Pošto naš šumski zakon od god. 1858. nedaje takove podloge, da bi se pošumljenje naših prostranih kraških goljeti u dogladno vrieme provesti moglo, to se vis. kr. zem. vlada umoljava, da izvoli vis. saboru kraljevine Hrvatske, Slavonije i

Dalmacije što skorije predložiti nacrt zakona za pošumljenje kraša i brižnog uzdržavanja i zaštitu sada na krašu već nalazećih se šuma.

b) Predstavka kojom se vis. kr. zem. vlada umoljava, da izvoli shodno ustanovi §. 2. zakona od 26. III. 1894., kojim se uređjuje stručna uprava i šumsko gospodarenje u šumah stojećih pod osobitim javnim nadzorom, što moguće prije izdati naputak o sastavljanju gospodarstvenih osnova, zato da se na taj način omogući provedba §. 4. samoga zakona.

Upravljujući odbor držao je na 18. XII. pr. god. konferenciju, a redovita sjednica na 7. IV., 29. VI. i 27. o. mj. u kojima je riešavao tekuće poslove, te stvorio medju inim sljedeće zaključke:

Podjelio je sljedeće podpore.

a) Iz pripomoćne zaklade na račun proračuna za g. 1902. udovicama: M. Furlan 50 K., M. Gürtler 100 K. i K. Masić 100 K., a razpoloženi ostatak od 150 K. pripojen je glavnici; dočim je na račun ovogodišnjeg proračuna podjeljenja podpora od 200 K. udovi i djeci iz pokojnog društvenog blagajnika Šipeka.

b) Iz društvenih sredstava udovicama: A. Marinović 50 K., K. Drobnjak 20 K., M. Petrović 50 K., A. Čeliji 50 K., Ruži Šeringer 50 K. i S. Kadić 40 K., dočim je na račun ovogodišnjeg proračuna pokojnom kr kotar. šumaru Bogom. Karakašu podjeljen iznos od 100 K.

Preostali iznos razdjeliti će se prema dosadanjem običaju u mjesecu prosincu, u koju svrhu će se u broju Š. I. razpisati natječaj.

U svrhu da se društveni muzej može čistiti i grijti i da upravitelj toga muzeja ima za uzdržavanje, čišćenje i redjenje zbirke pri ruci potrebitu silu, umoljena je vis. kr. zem. vlada, da bi u zajednici sa šum. društvom na šum. akademiji namjestila još jednog podvornika, za kojega bi šum. društvo u svom domu dalo bezplatni stan i doprinosilo polovicu plaće. Vis. kr. zem. vlada je glasom vis. odpisa od 19. V. broj 23502 tu molbu uvažila, te sa 1. lipnjem t. g. namjestila i drugog podvornika.

Spomenuti muzej obogatio se je ove godine samo darom g. kot. šumara Jos. pl. Aue-a, koji je darovao uralsku sovu. Slobodan sam stoga u interesu društva i muzelja staviti na gg. članove smjernu molbu, da bi se izvolili dogodice sjetiti društvenog muzeja.

Radi smještenja druž. knjižnice nabavljen je kod stolarske udruge u Zagrebu još jedan veliki hrastovi ormar.

Na molbu slušatelja šum. akademije dozvoljeno im je da u svrhu čitanja stručnih časopisa mogu svakoga petka od 5—7 sati po podne polaziti društvenu dvoranu. Ujedno je tim povodom zaključeno, da se svake subote od 5—7 sati imadu u druž. dvorani obdržavati društveni

sastanci. Taj zaključak objavljen je gg. članovima u Š. l., nu na žalost nije se očekivanje izpunilo — prvih dana došla je nekolicina članova, ali poslje nije nitko dolazio.

Društveni blagajnik kr. račun, savjetnik savjetnik Leo Šipek umro je na 1. III. t. g., te je upravljajući odbor povjerio blagajničko poslovanje privremeno društvenom odborniku g. An. Borošiću.

U odborskoj sjednici na 7. IV. t. g je u smislu zaključka prošlogodišnje glavne shupštine stvoren zaključak o pravcu i trajanju izleta u Bosnu, te bje zaključeno da se odabere pravac, kojim bi se izletnikom omogućilo vidjeti one šume, koje su predane na izcerpljenje bosanskom šumsko-industrijalnom dioničarskom društvu Otona Steinbeisa u Dobrlinu, a povratak da usljedi preko Dalmacije.

Visoka bosansko-hercegovačka zem. vlada u Sarajevu umoljena za blagovoljno podupiranje toga izleta i da bi društvu predložila program, kojim bi se nakanjena svrha polučila, blagoizvolila je svojim vis. odpisom od 9. VII. t. g. broj 95538/I. preporučiti za izlet pravac Zagreb-Dobrlin-Krupa-Bihać-Petrovac-Knin.

Taj program je u glavnom prihvaćen i oglašen u društvenom časopisu Š. l. Nu društvenom predsjedništvu činilo se, da će taj pravac izleta biti u planinarskom pogledu veoma zanimiv, nu sa šumarskog stanovišta manje poučan. Stoga se je dopisom od 17. VII. t. g. broj 98 obratilo na spomenutu visoku vladu sa zamolbom, da bi se taj program djelomice nadopunio tako, da bi izletnici mogli barem jedan dan posvetiti proučavanju tamošnjih šuma. Vis. bosan.-herceg. zem. vlada je tomu udovoljila i priobćila novi program i to onaj, koji je oglašen u zadnjem broju Š. l. i po kojemu će se izlet faktično i preduzeti.

Pri tomu je vis. kr. bosan.-hercegovačka zem. vlada, visoko namjestništvo za Dalmaciju u Zadru, spomenuto bosansko šumsko industrijalno dioničarsko društvo i c kr. zem. šumsdo nadzorništvo u Zadru obećalo najljubeznije izlet sa svoje strane poduprijeti tim, da budu izletnikom po svojim organima išli na ruku.

Na zamolbu druž. predsjedništva blagoizvolila je kr. ugar.-hrvat. ministarstvo trgovine dozvoliti popust za vožnju na hrvat.-ug. državnih željeznica, te ugarsko-hrvatsko pomor. parobrodarsko društvo na Rieci popust za vožnju na parobrodu od Špljeta do Rieke, na kojoj susretljivosti budi ovim izrečena zahvala.

Društvena knjižnica pomnožala se je darom i to: Vis. kr. zemalj. vlada, koja je darovala knjigu „Opažanja oborina i vodostaja u kraljevinah Hrvatske i Slavonije u g. 1901.“, nadalje je kr. kot. šumar g. Milan Weiner poklonio „Mali šumski katekizam sa pitanjem i odgovorom od Franje Špolera od g. 1849.“ i konačno je um, kr. šumar. povjerenik

g. Vatroslav. Rački darovao 68 knjiga šumsko-stručnoga sadržaja, na čemu budi ovima darovateljima izrečena usrdna hvala.

Da bude i šumarskim tehničarima kod političke uprave omogućeno prisustvovati naučnom izletu u Bosnu i Dalmaciju, obratilo se je druž. predsjedništvo, usljed zaključka odborske sjednice od 7. IV. t. g. na Nj. Preuzv. svetloga bana sa molbom, da bi nekolicima spomenutih tehničara blagoizvolio podijeliti podporu iz zemaljskih sredstava. Svetli ban blagoizvolio je visokim odpisom od 16. V. t. g. broj 2453 tu molbu uvažiti, te je kr. zem. vladi u rečenu svrhu doznačio iz zem. sredstava iznos od 1500 K. i ujedno odredio, da se u budućih zem. proračunih ima predvidjeti primjerena svota u svrhu daljne naobrazbe šumarskog osoblja političke uprave.

Na prisustvovanje glavnim skupštinama, bilo je društvo pozvano po slavonskom gospodarskom društvu, kranjsko-primorskom šumarskom društvu, češkom i galičkom šumarskom društvu. Na skupštinah prvih dvaju društava dalo se je naše šum. društvo zastupati, češko-šumar. društvo pozdravljeno je brzojavno, a galičko šumarsko društvo držati će skupštinu tek u mjesecu listopadu, pri čemu će se naše društvo dati zastupati.

Društvu je i ove godine vis. kr. zem. vlada dopitala podporu od 1200 K. za promicanje društvenih svrha, te 400 K. za izdavanje „Lug. viestnika“, na čemu joj budi ovim izrečena srdačna zahvala.

Povrh toga primilo je naše društvo od slavne hrv.-slav. zem. hipotekarne banke podporu od 400 K. u ime III. obroka društvu dopitane pripomoći u ukupnom iznosu od 2000 K.

Broj društvenih članova pomnožao se je i ove godine, te društvo broji sada: 7 začasnih članova, 50 utemeljiteljnih, 19 podupirajućih, 395 članova I. raz. i 1250 članova II. raz., te 48 predbrojnika.

Društveni časopis „Šum. list“ tiska se u 700 primjeraka, a „Lug. viestnik“ u 1700 primjeraka. Za potonjega opaža se, da se lugarsko osoblje za nj sve to većma zanima, te je tim pružen najbolji dokaz o potrebi toga viestnika.

Imovine društva sastoji se u sljedećem:

1. Društvena zgrada „Šum. dom“ u vrijednosti od	240.356.— K.
2. Društveni šumarski muzej	22.750.— „
3. Pokućvo u vrijednosti od	2.437.— „
4. Pripomoćna zaklada u vrijednosti od	11.048.03 „
5. Gotovina dana 26. kolovoza 1903.	6.621.30 „
Ukupno	283.212.33 K.

Odplata društvenog zajma brodskoj imov. občini teče posve redovito prema odnosnoj odplatnoj osnovi.

Društvo naše podržava iste sveze sa susjednim društvima kao i dosele, a na porabu urednika društvenog časopisa drže se isti strukovni listovi i časopisi kao i prijašnjih godina.

Tim mi je čast ovaj izvještaj zaključiti sa molbom, da bi ga slavna skupština blagoizvolila uzeti do znanja.

Na upit g. predsjedatelja „dali ima kakovih primjetaba na pročitano izvješće“, prijavio se je za rječ g. Vilim Dojković, koji je izvodio sliedeće :

Primjećuje, da u izvještaju nije predloženo, da se umrlom društvenom blagajniku Leonu Šipeku po skupštini izkaže počast tim, da mu se klikne „Slava.“ Majje, da se je to samo dogodilo, pak s toga predlaže, da se po skupštini naknadno klikne pokojniku „Slava“, što prisutni jednoglasno prihvaćaju, te uzklikom „Slava mu“ podaju pokojniku posljednju počast.

Glede materijalne strane izvješća prigovora, da upravni odbor nije dovoljno vodio brige o stališkim odnošajima šumara, naročito što se slabih plaća tiče šumara namještenih kod političke uprave; nadalje da nije odbor potrebno poduzeo, da bi se absolventi kr. šumarske akademije u Zagrebu primali u službu kod državne šumske uprave, te da nije preduzeo shodne korake, da se obzirom na to, što ima dovoljno propisno osposobljenih šumara, ne bi buduće u privatnoj šumarskoj službi namještali neosposobljeni šumari.

Glede društvenih interesa primjećuje, da društvena knjižnica još uvijek nije uređjena, te da se s toga knjige i časopisi ne izdaju na porabu članovima. Isto da vriedi i glede muzeja.

Nadalje primjećuje, da ovogodišnja ekskurzija nije udešena onako, kako bi to poželjeno bilo. Proći će se naime samo sjevero-zapadnim dielom Bosne, a ne će se vidjeti Sarajevo i Jajce, a uz to se nije poskrbilo zato, da se nakon izleta povede debata o dobivenim utiscima, što bi svakako potrebno bilo. U obće drži, da je obzirom na to, što je po kr. zem. vladi, odjelu za unut. poslove izdan naputak za sastav gospodarstvenih osnova i programa, da je trebalo shodno udesiti, da se učini izlet u šume blizu Zagreba, gdje bi se naročito šumarskim tehničarima političke uprave imale raztumačiti načela, na kojima se taj naputak osniva.

Glede društvenog časopisa primjećuje, da je upravni odbor tim, što je na čelo lista metnuto „da ga izdaje upravni odbor“ skućio djelovanje urednika. To da se protivi pravilima, te bi trebalo da se ispravi.

Prigovara upravnom odboru, da je propustio obratiti svoju pozornost na drveno tržište, a naročito upozoriti mjerodavne faktore na prieteću stranu konkurenciju.

Po tom uzima rječ društveni tajnik Ante Kern, te priznaje da usljed previda nije stavio predlog, da bi se bivšem blagajniku društva Leonu Šipeku kliknula „Slava“, pak s toga zahvaljuje g. predgovorniku, što je na taj propust upozorio.

Glede ostalih prigovora, što ih je g. predgovornik upisao u grieh društvenoj upravi, mnije, da su ti prigovori neosnovani, te stoga želi na pojedine točke, u koliko je naime u brzini dospio, da si ih pobilježi, pobliže odgovoriti.

Upravni odbor društva radio je po svojoj uvidjanosti u interesu društva i njegovih članova u onom obsegu, u koliko tu spada u njegov djelokrug i u koliko se je nadala potreba ili su okolnosti bile takove, da bi prema jednom ili drugom pitanju trebalo zauzeti stanovište. Tako n. pr. nije upravni odbor u predmetu poboljšanja plaćah šum. tehničara kod političke uprave za sada učinio nikakove korake, a nije učinio stoga, što je držao, da to pitanje obzirom na poznato stanje zemaljskih sredstava ne bi za sada bilo shodno poticati. Kada pako bude za to hora, tada mnije da bi svakako bolje bilo, da u tom pitanju zauzme stanovita glavna skupština, jer će njezin glas svakako više važiti nego li samo glas odbora, pak istom ako skupština ne bi došla u priliku o tom se izjaviti, morao bi shodne korake preduzeti odbor. Da međjutim to pitanje niti sada još nije akutno, najbolji je dokaz u tomu, da nitko, dakle niti sam g. predgovornik nije za današnju skupštinu stavio u tomu kakav predlog.

Priznaje, da upravni odbor nije u ovoj upravnoj godini učinio nikakvih koraka glede toga, da se u privatnu šumarsku službu ne bi namještali neosposobljeni šumari, nu to nije učinjeno stoga, što nije dovoljno učiniti samo predstavku, kojom se moli, da se u privatnoj službi nenamještaju neosposobljeni šumari, nego treba takodjer predložiti sredstva i načine kako bi se to dalo provesti, a da se nepovriede opravdani interesi službodavaca i služboprimaca.

Kako bi se to imalo i moglo učiniti, o tom se još i danas vode veoma obširne razprave u njemačkoj i češkoj literaturi, jer je preko u Austriji to pitanje mnogo akutnije nego li kod nas, pak akoprem se je tamo nekoliko stoljeća prije nego li kod nas počelo racionalno šumariti, nisu još uvijek dospjeli to pitanje uspješno riješiti. Drži stoga, da će biti svakako bolje, da se u tom niti kod nas neprenagli.

Priznaje da knjižnica još uvijek nije uredjena, a nije uredjena stoga, što nije dovoljno sastaviti samo jednostavan popis knjiga, nego to treba sistematički urediti, a to iziskuje puno posla. U obće drži, da je taj prigovor stavljen samo zato, da je jedan više, jer faktično baš osobita potreba porabe knjižnice ne postoji, čemu je dokaz, da ni u izvješću spo-

menute šumarske sastanke u Šum. domu, nisu skoro nikakovi članovi polazili, a i koji su došli, nisu tražili knjige iz knjižnice, nego su čitali na stolu ležeće časopise.

Što se tiče prigovora glede izleta, to primjećuje da se je moralo sjedne strane uzeti obzir na razpoloživo vrieme i financijalna sredstva većine društvenih članova, a s druge strane hotjelo se je, da se prodju i prouče oni krajevi Bosne, u kojima se izradjuje u veliko čamovina, za koju se u zadnje vrieme toliko piše, da čini konkurenciju čamovini iz našeg Gorskog kotara i gornje Krajine, i tim učini ono, što je g. predgovornik kao propust spočitnuo odboru, da se naime ne brine za konkurenciju našem drvu.

Dopušta, da bi pravac preko Jajca i Sarajeva bio u putničkom pogledu za mnoge zanimiviji, akoprem drži, da će sadanji pravac izleta biti za onu gospodu, koja nisu vidili Kras Dalmacije i more, još mnogo zanimiviji od onoga na Jajce i Sarajevo. Nu kada i to ne bi bilo, moralo se je svakako uzeti u prvom redu obzir na to, da bude izlet u šumarskom pogledu zanimiv i poučan, a to će po svoj prilici u doista velikoj mjeri i biti, jer će g. izletnici vidjeti uzgoj i eksploataciju šuma na krašu i zagrađivanje bujica i vododerina.

Glede vođenja debate o vidjenom biti će dovoljno prilike o tom razpravljati prigodom samoga izleta, a u tu svrhu opredjeliti poseban dan, nije bilo moguće za to, jer bi se tim troškovi izleta bili znatno povećali, a tomu se je iz već spomenutih razloga moralo predusresti.

Želji podgovornika za izlet u šume kod Zagreba, u svrhu tumačenja naputka za sastav gospodarstvenih osnova, nije se moglo udovoljiti za to, što bi se tad bila morala učiniti dva izleta, jer onaj u Bosnu, obzirom na to, što ga je zaključila prošlogodišnja glavna skupština, morao se je održati, a dva izleta nisu se mogla uzeti u kombinaciju stoga, što bi za to trebalo preveć vremena i troška. Bude li se konačno izpostavilo da je potrebno, da se šumarskim tehničarima kod političke uprave drži predavanje o spomenutom naputku, to drži, da za to nebi bio zgodan obični izlet, te da će visoka kr. zemaljska vlada u tom slučaju naći način, kako da tu pouku udesi.

Što se konačno tiče primjetbe glede društvenog časopisa, to neimam sa moje strane ništa proti tomu, da se napis promjeni u smislu društvenih pravila, nu želim samo primjetiti to, da je takav napis već od mnogo godina, dapače da je bio i onda, kada je urednikom društvenog časopisa bio sam g. predgovornik, pak niti ga je onda a niti poslje taj napis smetao, dočim najedanput sada radi toga prigovora ovom odboru, koji taj napis nije uveo, nego ga je od prijašnjih godina, kada su bili drugi odbori, preuzeo.

Završuje stoga tim, da drži, da je dokazao neosnovanost po g. V. Dojkoviću stavljenih prigovora, pak moli, da bi skupština primila do znanja njegovo izvješće.

G. profesor Ivan Partaš kao urednik Šum. lista na prigovore g. V. Dojkovića glede „Šum. lista“ primjećuje, da je taj list društveni organ, te ga stoga treba uredjivati prema intencijama društva, odnosno upravnog odbora. Te intencije nisu u protivnosti sa njegovim nazorima kao urednika.

Što se tiče šumske trgovine upozoruje, da se ovom pitanju obraća naročita pažnja u „Šumar. listu“, te se u tom uvijek u posebnoj rubrici govori. Glede samog muzeja pako primjećuje, da od kako je u zadnje vrijeme namješten, kako je poznato, posebni podvornik, krenulo je sve u poželjnom pravcu.

Na gore navedeno razlaganje replicirao je predgovornik g. Vilim Dojković, tvrdeći da ga navodi gg. predgovornike nisu uvjerali o neosnovanosti njegovih primjetaba, te da stoga u cjelosti ostaje kod istih.

Glavna skupština primila je na to izvještaj društvenog tajnika bez primjetbe na znanje.

Nakon toga predložio je g. predsjedatelj, da se vis. bosansko-hercegovačkoj zemaljskoj vladi, vis. kr. namjestništvu za Dalmaciju, šumarskom zemaljskom nadzorništvu za Dalmaciju, te bosanskom šumsko-industrijalnom dioničarskom društvu Ote Steinbeisa izrazi zapisnička zahvalnost na tomu, što su svojom susretljivošću omogućili, da će se moći preduzeti ovogodišnji naumljeni naučni izlet društva. Isto, da se izrazi zapisnička zahvala vis. kr. ugar. hrvat. ministarstvu trgovine i ugarsko-hrvatskom pomorskom parobrodarskom društvu na Rieci za dani popust za vožnju na željeznici, odnosno parobrodu.

Skupština zaključuje, da se svim spomenutim oblastima i društvima izrazi zapisnička zahvala.

Nakon toga pročitao je tajnik izvještaj odbora ad hoc za izpitivanje društvenih računa za g. 1902., koji je skupština uzela do znanja i društvenoj upravi podielila absolutorij vrhu blagajničkog rukovanja za g. 1902.

Iza toga uzela je skupština u pretres proračun za g. 1904.

Kod 1. točke razhoda „Šumarski dom“ stavlja g. V. Dojković predlog „da se dade kod domaćih umjetnika izraditi poprsje prvog društvenog predsjednika, sada već pokojnog Antuna Tomića, te inih zaslužnih hrvatskih šumara, te da se ta poprsja postave u Šum. domu.

Ovaj predlog je prihvaćen tim, da se tomu udovolji, u koliko će to tečajem vremena dozvoljavati društvena sredstva.

Kod 7. stavke „Tisak Šum. lista“ i „Lug. Viestnika“ predlaže isti, da se u budućee na čelu lista umjesto „Izdaje upravljajući odbor hrvat.-slav. šumarskoga društva“ stavi „Izdaje hrvat.-slavon. šumarsko društvo. Prihvaćeno.

Kod stavke 10. „Troškovi za knjižnicu“, predlaže g. V. Dojković da se zaključi, da se knjižnica ima urediti i izkaz knjiga objelodaniti za šest mjeseci. Prihvaćeno tim, da se to ima učiniti za godinu dana.

Kod stavke 15. „Jubilarni stipendij, bje nakon dulje razprave zaključeno, da obzirom na to, što se ove godine nije za taj stipendij prijavio ni jedan molitelj, koji bi na nj imao pravo, da se preliminirena svota kako sada, tako i u buduće u sličnim slučajima podieli kao potpora djeci društvenih članova, koja polaze drugu zavode, a u pomanjkanju ovakovih, da se daje potpora slušačima šumarske akademije.

Sve ostale stavke „Potrebe“ prihvaćaju se po priedlogu odbora.

Pokriće se prima u cijelosti.

U odbor ad hoc za ispitavanje društ. računa za g. 1903., bira se šum. nadzornik Mirko Puk i šumarnik Ružička.

Prije prelaza na 5. točku dnevnoga reda t. j. na izbor društvenog predsjedništva i upr. odbora, prekida predsjednik sjednicu na 10 časaka, pošto je kao skrutatore imenovao šumarnike A. Herzla, V. Benaka.

Nakon odmora prelazi se na glasovanje.

Po obavljenom skrutiniumu priobćuju skrutatori sljedeći rezultat izbora:

Za predsjednika izabran je presvj. gosp. Marko grof Bombelles jednoglasno, za I. podpredsjednika: velem. gosp. kr. šum. ravnatelj Josip Havas sa 37 glasova, za II. podpredsjednika: velem. gosp. kr. odsj. savjetnik F. Zikmundovsky sa 35 glasova, za tajnika gosp. A. Borošić sa 50 glasova, a za blagajnika A. Kern sa 49 glasova, za odbornike: I. Kozarac, sa 49 glasova, R. Fischbach, sa 47 glasova, I. Partaš, sa 47 glasova, E. Slapničar sa 47 glasova, S. Hankony, sa 46 glasova, V. Benak, sa 45 glasova, Trötzer, sa 43 glasova, Mocnaj, sa 41 glasom, V. Dojković, sa 37 glasova, M. Puk, sa 32 glasa, F. Kesterčanek, sa 27 glasova, Frkić, sa 26 glasova, Zajc, sa 26 glasova, Kuzma, sa 25 glasova, Bona, sa 24 glasa.

Zaključuje se, brzojavno pozdraviti izabranog predsjednika, presvj. gosp. grofa M. Bombellesa.

Kod 6. točke dnevn. reda zaključuje se, da se buduća XXVIII. društvena skupština spoji sa izletom, a društveni upr. odbor da odredi, gdje će biti taj izlet.

Kod sljedeće točke dnevnoga reda „predlozi gg. skupštinara“ izneseni su ovi predlozi:

I. predlog g. Vilima Dojkovića glaseći:

Na spomen obdržavane glavne skupštine hrv.-slav. šumarskog društva, pa s namjerom, da se isto oduži za susretaj stanovništva dotičnog mjesta u kojem se ista obdržaje, zasadjuje svakogodišnja glavna

skupština hrv.-slav. šumarskoga društva na zgodnom u tu svrhu mjestu tri stabla, ter providjuje taj nasad shodnim posvetnim napisom.

Obrazloženje.

Razsadam stabala ne samo da ćemo markirati jedan od glavnih dielova našeg stručnog zanimanja: „sadi“! već ćemo tim načinom mnogo k tomu doprinjeti, da se u narodu ljubav k sadnji drva i šume podigne, ter se tako i tom dielu našoj dužnosti odazvati. Izvedbom ovog predloga pruža se šum. društvu prigoda, da se u gradovih ili većih mjestih, gdje obično za vrijeme svog skupštinarenja uživa gostoljubivost ili srdačan susretaj, za iste oduži na najnježniji način. Dok bi bilo skupštinskom povjereniku u dužnosti, da u suglasju sa zastupstvom osjigura mjesto za samu zasadnju, moglo bi šumarsko društvo izborom shodnih eksota puno i k poljepšanju mjesta i k upodpunjenju botaničkih vrsta širom naše domovine doprinjeti.

Za malu ogradnju, shodan napis glaseći prema uvodno stavljenom predlogu, kao i troškove oko zasadnje, imalo bi se poskrbiti u proračunu, a u stavci: troškovi oko glavne skupštine.

Ovaj predlog nije skupština prihvatila.

II. predlog istoga gospodina glaseći:

„Valja zamoliti visoku kr. hrv.-slav.-dal. zemalj. vladu, da uplatu jamčevina po činovnicima imovnih občina za buduće legislativnim putem dokinuti, a uplaćena jamčevina povratiti, odrediti dati izvoli“.

Obrazloženje.

Visina samih jamčevina nije tolika, da bi u konkretnom slučaju imala svrhu, da eventualno nastali manjak i zbilja pokrije.

Čestitost i odličnost činovničkog osoblja stoji na tolikoj visini, da je taj način regresa suvišan.

Početne plaće toli su nizke, da ustegom od iste, osobito onda, kad je uz taj uzteg jošte spojen onaj drugi glede doprinosa u fond mirovinski, činovnik mora da upadne u dug. Takav ali način štednje nije narodno-gospodarstveno opravden. Pošto dosadanji način namaknuća jamčevina stoji u protuslovju sa gospodarstvenim razvitkom i neodvisnošću činovnikovom, valja tu udesbu ukinuti, dotično za njenim doki- nućem težiti već i zato, da se tako stališki ugled podigne.

Ovaj predlog je po skupštini prihvaćen.

III. predlog istog gospodina glaseći:

Valja zamoliti visoku kr. hrv.-slav.-dal. zem. vladu, da u propise postojeće za polaganje višjeg državnog izpita izvoli odrediti dati ustanovu: „da se osim pismenog i ustmenog načina izpitivanja, zavede i izpitivanje kandidata vani u šumi“.

Obrazloženje.

Obzirom na slične odredbe u svim inim susjednim zemljama i državama, s razloga što je ustrojena šum. akademija, ter što će do koji dan i njezini abiturienti dolaziti k polaganju ispita, mora se u interesu i struke i stališa gornji petit odlučno zahtijevati već i zato: da se državni izpit pridigne na neprigovorivu visinu i isti stepen, kao što vlada u šumarski najnaprednijim državama.

I ovaj predlog je po skupštini prihvaćen.

IV. predlog g. Dragutina Laksara glaseći:

Obzirom na to, što su dnevnice šum. činovnikah imovn. obć. kod šumarijah, ustanovljene počam od 1 K 75 f, što je tako neznatna svota za pokriće dnevnog troška a napornog službovanja, ter ista odgovora dnevnoj zaslužbi najnižjih javnih organah, predlažem ovogod. šum. skupštinu sljedeći predlog.

Vis. kr. zem. vlada imade se obrazloženom predstavkom zamoliti, da se dnevnice činovnikah imov. obćina, koji su kod šumarijah, poput onih kod gosp. uredah ustanove, jer kod današnje skupoće je dosadanja na minimum snižena dnevnicica tako malena, da isti činovnici s takovom absolutno izaći ne mogu, a ne može se od istih zahtijevati, da taj trošak od svoje plaće podmiruju.

Taj predlog je u skupštini u celosti prihvaćen.

Po tomu je zaključeno, da se g. predsjedatelju današnje skupštine izrazi zapisnička zahvalnost za uzorno vođenje današnje skupštine.

Nakon toga je skupština po predsjedatelju prekinuta na četvrt sata, da se uzmogne zaključiti skupštinski zapisnik.

Nakon što je skupština bila nastavljena, pročitana je i ovjerenjen zapisnik, i jer je tim bio dnevni red iscrpljen, zaključena je skupština po predsjedatelju riečima: „Tim je dnevni red današnje skupštine iscrpljen, te mi je čast zahvaliti se veleštovanoj gospodi na mnogobrojnom posjetu, želeć im sretan povratak svojim kućama, odnosno do skorog vidjenja kod sutrašnjega nastupa poučnog izleta u Bosnu i Dalmaciju.“

Šumarsko i gospodarsko knjižtvo.

Novo je izašlo:

Križanić, voćarstvo i povrćarstvo u Karlovcu i okolici. Izašlo u Karlovcu u knjižari M. Fagine.

Voćarska škola u Lovrečini. Jesen 1903; Proljeće 1904. Izašao je novi cienik ovog našeg velikog domaćeg poduzeća za uzgoj voćaka, uresnog drveća itd., nu kako taj cienik sadržaje i kratke upute u vo-

čarstvo i još druge koristne upute, a bogato je ilustrovan krasnim originalnim slikami, nismo se ni najmanje skanjivali na ovom ga mjestu oglasiti.

„**Ekonom**“ ovako se zove novi „list za širenje poljske privrede i zaštićivanje privrednih interesa“, koji je počeo izlaziti u Beogradu nedeljno, a ciena mu je za inozemstvo 10 dinara u zlatu.

Wild-Queisner, die Kunst des Schiessens mit der Büchse. Izašlo u Berlinu. Ciena 4 K. 20 fl.

Grashey, praktisches Handbuch für Jäger. II. izdanje. Ovo djelo, koje kritika vanredno hvali, ima 15 svezaka. Ciena svezci 1 K 20 fl

Wahnschaffe, Anleitung zur wissenschaftlichen Bodenuntersuchungen. II. izdanje izašlo u Berlinu. Ciena 6 K.

Stötzer, Waldwegebaukunde nebst Darstellung der Eisenbahnen. Ovo je već IV. izdanje ovoga priznatoga djela, koje je izašlo ove godine nakladom Sauerländera u Frankfurthu n/M.

Pfütze, die landwirthschaftlichen Productiv und Absatzgenossenschaften in Frankreich. Dobiva se kod Fricka u Beču uz cieniu od 3 K.

Promet i trgovina.

Započela je сезона naših velikih jesenskih prodaja u hrasticama, te su već raspisane one glavne dražbe, koje će se održati kod: krajiške investicionalne zaklade, kr. šumskoga erara i kod nekih u tom pogledu mjerodavnih imovnih obćina. O tom kako će one izpasti, ne može se za sada još ništa sasvim stalno reći, jer te prodaje ne ovise samo o obćim prilikama drvarskoga tržišta, već i o tom, kako su pojedine šumske čestice procijenjene.

O tom, kakove prilike vladaju samo na svjetskom drvarskom tržištu, naročito na onom za hrastovinu, mi smo se već u našem posljednjem izvještaju potanje izjavili, naime: rezana roba traži se i dobra plaća, ali nije tomu tako kod dužice, naročito francuske. Te dvie činjenice bit će od upliva i kod spomenutih dražba, ako se već kod samih procjena nisu nizko cijenile one čestice sposobne skoro izključivo za proizvodnju dužica, a više one, sposobne za rezanu robu.

S razloga, što je u prodji francuske dužice nastupila gotovo posve-mašna stagnacija, bilo bi doista shodno, kad bi se od strane prodavača htjele uvažiti želje naših drvotržaca-dužičara, te po mogućnosti ni ne iznositi na dražbu one šumske čestice, koje su samo za proizvodnju dužica sposobne, i to tako dugo, dok se prilike dužičarskoga svjetskoga tržišta ne poboljšaju. Da li će prodavaoci to htjeti, ili bolje moći, uči-

nit, pitanje je. Ne ima sumnje, da mnogi to ne će moći učiniti; ipak bi dobro bilo, da i oni sa svoje strane nastoje uvažiti opravdane želje naših dužičara-producenata, pa da se ograniče lih na najnužnije prodaje. Samo harmonijom izmedju prodavača i drvotržaca-producenta, može i naša domaća trgovina s drvom postati odlučnim faktorom i na svjetskom drvarskom tržištu, a mnogi se domaći producenta očuvati od nepotrebnih gubitaka.

Ako se dakle i ne će ove godine, s razloga gore navedenih, naši drvotržci, dužičari kod šumskih dražba osobito natjecati, tim više će se za iste zanimati pilane, jer, kako već spomenusmo, piljena se roba traži. Što se tiče same šumsko-trgovačke bilance naše monarkije, sledi iz do sele objelodanjenih mjesečnih izkaza, da se je ona ove godine znatno popravila. Već je objelodanjen izkaz i za mjesec kolovoz, iz kojega se vidi, da je u samom tom mjesecu za 7.365 vagona drva iz austro-ugarskoga carinskoga područja više izvezeno, nego li u kolovozu prošle godine.

Od početka ove godine pa do konca kolovoza, poboljšala se austro-ugarska šumsko-trgovačka bilanca za čitavih 52.584 vagona (1 vagon = 100 metr. centi), jer dočim je prošle godine u istom razdoblju izveženo 249.100 vagona drva, izveženo je o. g. 301.684 vagona. Ima nade, da će se i u daljnim mjesecima o. g. izvoz iz našega carinskoga područja povećati, spram lanjskome, pa možda i polučiti onako povoljna bilanca kakova je bila god. 1900.

Dočim je izvoz iz celoga austro-ugarskoga carinskoga područja o. g. znatno porasao i bilanca se prema lanjskoj znatno popravila, opaža se znatni nazadak u izvozu iz Ugarske i Hrvatske u Austriju. Ove se je godine od siečnja do konca kolovoza šumsko-trgovačka bilanca Ugarske i Hrvatske prema Austriji za čitavih 4721 vagon u vriednosti od 1.4 milijuna kruna pogoršala, a to baš nije za našu polu monarkije utješljivo.

Drvotržci dužičari kod svetloga Bana. Iz tajništva drvotržnoga odsjeka „Trgovačkoga doma“ stigla nam je sliedeća obavijest: Drvotržne prilike na našem dužičnom sajmištu nisu povoljne. Kako da se iste poprave, ter na koji način da se tom važnom narodno-gospodarstvenom činbeniku pomogne, o tome je drvotržni odsjek zagrebačkog trgovačkog doma u zadnje doba češće viećao. Pri tom viećanju bje obradjena spomenica ob onim mjerama, koje bi imale poprimiti i državne vlasti, da sa svoje strane priskoće u pomoć tomu, do sada samom na sebe upućenom domaćem trgovinskom ogranku, kojeg su izvanjske konkurencije i svjetsko tržište prilike za sada živo pritisle.

Preuzvišeni gospodin Ban grof Pejacsevich blagoizvolio je predvedenu mu na dne 19. kolovoza deputaciju drvotržnog odsjeka po predsjed-

niku trgovačkog doma g. Dr. Milanu Amrušu, najljubeznije primiti, ter joj uztrpljivo pružiti priliku: da izerpivo objasni stanje dužičnog tržišta i naznači one mjere za koje drži, da bi ih imale zem. vlasti poprimiti, da se drvotržnim prilikam pomogne.

Okolnost što se Preuzvišeni gospodin svietli ban nije izvolio ograničiti na konvencionalnu poruku i obećanje, već što se je isti glede molbe, koja je za tim išla: da se ove ješeni što manje šume sposobne za dužicu proda, ter da se ovojesenske dražbe hrastova, iznimno što kasnije razpišu, izvolio okretno zapodjenutom razpravom o predmetu svestrano orijentirati, pa pri tome razviti svoje misli i nazore i o potežkoćama, koje su s namjeravanom akcijom spojene, napunjuje izaslanike trgovačkog doma glede sudbine njihove predstavke najboljom nadom.

Nakon što se je svietli ban s deputacijom najljubeznije oprostio, pošla je ista do presvietlog gospodina odjelnog predstojnika Šumariovića, da njegovu pozornost na predmet svrati, ter da izruči njegovoj zaštiti interese drvotržnog odsjeka. Ne moramo tek iztači, da je presvietli gospodin svu pozornost naglašenim potežkoćam posvetio, ter osobitim zanimanjem razlaganja deputacije pratio.

Dieleć se od banskih dvorova ponjela je deputacija živi utisak da je svoje tegobe pružila u najbrižnije ruke, koje će u okviru mogućnosti sve učiniti, da se taj ogranak našeg trgovinskog stabla što bolje zazeleni i što krepčije razvije.

Iz upravne prakse.

Kupci šumskih proizvoda nisu dužni glede kupljenog drva izkazati se propisanom izvoznicom.

Dne 20. svibnja 1901. pronašao je imovinski nadlugar J. Š. kod posebnice M. Š. iz B. izradjeno friško prošće u ogradi podkućničkog vrta, pak ju je pozvao da predoči propisanu izvoznicu, kojom bi imala dokazati, kako je u vrtnom plotu pronadjeno prošće stekla. Ne imajući nikakve izkaznice, niti znajući o kakvih postojećih propisih glede iste, izjavila je ona pomenutom nadlugaru, da je ovo prošće kupila u dobroj vjeri javno na zemaljskoj cesti, koja vodi kroz mjesto B. od nekog joj nepoznatog žitelja iz sela L. za pogodjenu cieniu od 9 kruna. Prema službenom obnašašću nadlugara podniela je kot. šumarija u B. proti posebnici M. Š. prijavu kr. kot. oblasti u B. sa odštetnim zahtjevom od 34 K. Dotična oblast presudila je prijavljenu nakon provedenog razpravnog postupka poradi prekršaja §. 60. šum. zakona od 3. prosinca 1853., počinjenog time, što se nije mogla glede prijavljenog prošća iz-

kazati, da ga je zakonito stekla, temeljem ustanove §§. 62. i 72. napred cit. zak. na propisanu šumskokvarnu odštetu od 34 krune u korist zemaljske i občinske kulturne zaklade po polovici, pošto se razpravnim postupkom nije moglo ustanoviti, iz čijeg šumskog vlasništva odnosno prošće potiče.

Presudjena M. Š., nezadovoljna sa izrečenom presudom, uložila je utok na kr. žup. oblast u G., koja je uvažanjem utoka napadnutu presudu svojom drugomolbenom presudom ukinula i okrivljenu krivnje i kazni rješila, s obrazloženjem, da kupac šumških proizvoda nije odgovoran, ni kažnjiv za šumsku štetu, niti je dužan glede kupljenog drva izkazati se izvoznicom.

Proti drugostepenoj presudi uložila je pomenuta kot. šumarija utok na kr. zemaljsku vladu, odjel za unut. poslove, te je povodom toga kr. zemaljska vlada izdala svoju vrhovnu rješitbu od 12. veljače 1903. br. 6107., kojom je odpućenjem utoka napadnutu drugomolbenu presudu potvrdila, s razloga, što razpravom nije ustanovljeno, da je okrivljena znala, da kupuje drva nepovlaštenim načinom prisvojena i što se ona ne može pozvati na odgovornost, da je kupila drva bez izvoznice, buduće se na nju kao kupca ne odnosi naredba kr. zem. vlade, odjela za unut. poslove, od 23. srpnja 1883. br. 2862., već se ta naredba odnosi samo na vozare drva. (U Mjesečniku prav. društva priobćio J).

Različite viesti.

Ekskurzija našega šumarskoga društva u Bosnu i Dalmaciju održana je sasvim polag svojedobno objelodanjenog programa u vremenu od 27. kolovoza do uključivo 3 rujna o. g., kojega su dana izletnici stigli iz Spljeta na Rieku i ovdje razišli svojim kućami. O ovoj vrlo zanimivoj i poučnoj ekskurziji, kojoj je prisustvovalo 55 članova našega društva, te koja je najljepšim redom tekla i do konca bila pogodovana prekrasnim vremenom, donosimo posebni detaljni izvještaj na drugom mjestu.

Državni izpit za samostalno vođenje šumskoga gospodarstva u jesenskom roku, obdržavat će se u Zagrebu dne 23. i sljedećih dana mjeseca studena o. g. (vidi oglas otraga). Kad smo u našem listu izvjestili o uspjehu ovih ispita održanih u proljetnome roku, spomenuli smo naročito, da rezultat istih nije bio osobito povoljan, a obećali smo, da ćemo se na razloge tog razmjerno slabog uspjeha još osvrnuti. Da udovoljimo ovom našem obećanju, na koje smo, budi minogred rečeno, iz interesovanih krugova naročito upozoreni, kazat nam je, na temelju višegodišnjeg iz-

kustva u tom pogledu, sljedeće: Mnoga gg. kandidati stupiv nakon dovršenog naukovanja na kojoj višoj ili visokoj školi u šumarsku praksu, ne zanimaju se često za vrijeme tog praktičnog službovanja za sve grane šumarske prakse, niti nastoje u svim tim granama steći onu praksu, koja se bezuvjetno od onoga zahtijevati mora, koji pristupa izpitu „za samostalno vodjenje šumskoga gospodarstva“, kojim je riečima jasno označen cilj i svrha toga ispita. Kako je taj izpit, a i biti mora, pretežno praktičkoga smjera, to mu je svrha, da se vidi, zna li kandidat svoje za vrijeme naukovanja stečeno teoretsko znanje, prošireno i primjenjeno prema prilikama, u kojima je praktički službovao, aplicirati na pojedine konkrentne praktične slučajeve.

To se pako može samo tako polučiti, bude li se pojedini kandidat i na one, za oko, sitnice zanimao, koje mu se kao još slabo praktičnom pričinjaju nevažne i neznatne, a ipak su za praksu od velike važnosti. U obće razlikovati što je važno i manje važno, naročito za pojedine predjele, uči tekar praksa, al dotičnik mora da ima u toj svojoj praksi bistro i budno oko za sve što se oko njega sbiva, a često mu je potražiti i savjeta i dogovora sa starijim i već ukusnim stručnjacima. Osim toga mnogo će se toga razbistriti međjusobnimi pretresanji pojedinih stručnih pitanja među samim kolegama-vršnjacima. Na takove će pako razgovore doći lahko i vršnjaci: ako međjusobno povedu raspravu o pojedinim slučajima iz svoje vlastite prakse i opet prateć savremenu literaturu, naročito čitajući stručne časopise. Posljednjim upoznat će se s onim pitanjima, koja u obće stručni svijet zanimaju, a prvimi koja zanimaju bližnju im okolinu. Ovo što smo netom spomenuli osobito vriedi za one, koje su na stranim zavodima svoju stručnu naobrazbu stekli. Ima naime mnogo toga, što je za nas i naše šumarstvo od velike važnosti, a oni su o tom možda malo čuli, nasuprot možda mnogo čuli o onome, što za nas samo sporednu važnost imati može. Ne smije se naime pustiti s vida, da ima naše šumarstvo nekih svojih osebina, koje kod nas službujući stručnjak upoznati mora, da mu ne budu domaće šumarske prilike „terra incognita“. — Pristupajući k ovom izpitu više praktičnoga smjera, iziskuje se dakako i poznavanje teorije, jer se teorija i praksa u obće, a tako i u šumarstvu, strogo lučiti ne može, ipak nije pojedini kandidat još za izpit spreman, ako se je ograničio lih na opetovanje onoga što je proučio za svoga teoretskog naukovanja, učio one detaile, kao što su izvajdanje pojedinih formula i tomu slično, koji mu ne trebaju a zanemario ono što smo gore spomenuli. Od takovih se kandidati onda često čuje, kako su se oni silno za ispit pripravljali, a kako ga ipak položiti nisu, tobož očekujući neka teška (valjda lih teoretska) pitanja, a ipak su i na jednostavnija a praktički držana pitanja odgovor dužni ostali. — Zaključujući

ove naše navode moramo jedno spomenuti, što često na rezultat ispita nepovoljno upliva, a to je sama po sebi slaba i nedostatna praksa, koju su imali pojedini kandidati za vrijeme praktičnoga bieniuma. Koliko je moguće bilo, da se u tom pogledu učini, učinjeno je koli od strane samoga izpitnoga povjerenstva, toli od strane vis. zemalj. vlade. Potonja je na predlog povjerenstva izdala shodnu naredbu, kojom se nastoji utrti put svestranoj i što intenzivnijoj upotrebi mladih stručnjaka za vrijeme praktičnoga bieniuma, ali dužnost je samih kandidata, da svoje pretpostavljene, u svom vlastitom interesu, shodno upozoruju, da se s njima i u smislu ove naredbe postupa, ako bi oni na to zaboravili. Bilo u ostalom kako mu drago, jedno stoji, i to: da uspjeh ispita ovisi u prvom redu o nastojanju samoga kandidata.

Šumarsko učilište u Bieli (Weisswasser) u Češkoj, koje postoji već od g. 1855., preniet će se sljedeće godine u Reichstadt, kako je sada definitivno određeno. Ovo učilište uzdržavaju sami šumski veleposjednici Češke, u svrhu, da si naobrazu u svoje svrhe odgovarajući šumarsko osobije.

Transport drva iz šume od osobitoga je upliva na šumsku rentu, s tog se u svakom valjanom šumskom kućanstvu tomu transportu osobita pažnja posvećuje. Osobito u novije vrijeme, od kako su radne sile dosta poskupile, nastoje se pronaći načini i sredstva, da se taj transport udesi što zgodnije: da ne strada samo drvo, koje valja transportirati a opet da bude taj transport što jeftiniji. Putevi kao sklizi ili spuzalice (Riesweg) u novije se vrijeme smatraju jednim od ovakovih šumskih prometila, te se je izgradnji takovih posvetilo mnogo pomnje i u austrijskim alpskim predjelima. Baš o takvim spuzalicama ima u broju za kolovoz i rujna od o. g. bečkoga „Centralblatt für das gesammte Forstwesen“ obsežan i iscrpiv članak od c. kr. šumarnika Kubelke, razjasnjen s više fotografskih snimaka već postojećih takovih spuzalica, na koji članak naročito upozoravamo one, koje bi ta vrsta šumskoga transporta osobito zanimala.

Pravni odnošaji i beriva šumarskih činovnika kneza Thurn i Taxisa. Ustanove o pravnima odnošajima i uredjenju beriva činovnika Thurn i Taxisa podvrgnute su reformi, pa su uredjene odlukom vladajućega kneza Alberta od 14. studena 1902. U interesu će biti naših cijenjenih članova, da nekoliko točaka tih ustanova vodje donesemo.

Kneževo šumarsko osoblje dieli se na definitivno i privremeno osoblje. Definitivnom osoblju pripadaju šumari, srezki šumari, assessori, nadšumari, šumarnici, šumarski savjetnici i šumarski nadsavjetnici. Privremenom osoblju ubrajaju se: šumarski assistenti, pomoćni šumari i šumarski pomoćnici.

Kod definitivnih namještenika iznosi mirovina u prvih 10 službenih godina definitivnosti $\frac{8}{10}$, u drugih deset godina $\frac{9}{10}$ od temeljne plaće; iza najmanje odsluženih 25 službenih godina, kada 65. godinu života navrše, dobivaju cijelu temeljnu plaću kao mirovinu

Udove činovnika, koji se dozvolom kneževskoga službodavca ožene, dobivaju $\frac{4}{10}$ temeljne plaće odnosno mirovine, ako im suprug u stanju mira umre. Ostavše sirote iza oca svako $\frac{2}{10}$ udovičke mirovine, a iza oca i majke $\frac{3}{10}$ udovičke mirovine. Pravo na uzgojninu i udovičke mirovine utrnjuje smrću ili ako se udova upet uda. Uzgojnina se izplaćuje sirotama do 20. godine života.

Namještenici privremeni, uz odkaz, nemaju prava na mirovinu, nu ipak im se podjeljuju podpore do $\frac{8}{10}$ temeljnih beriva. Samo u izvanrednih slučajevih sbivaju se odpusti od službe. Pogrebna se također podjeljuje.

Činovnici i službenici	Temeljna plaća								Opazka.
	u prve 3 godine	u 4. i 5. godini	od 6.—10. godine	od 11.—15. godine	za svakih 5 godina	službeni doplatak	stanarina	inaki doplatci	
	u krunah								
Šumarski assessori i srezki šumari .	3180	3690	3810	4020	210	510	510	705	na srezu I. raz.
								600	" " II. "
								510	" " III. "
								420	" " IV. "
Šumari	2490	2640	2790	2940	150	285	420	420	na šumariji I. raz.
								315	" " II. "
								210	" " III. "
								150	" " IV. "
Šumarski assistenti	2310	2460	2610	2760	150	180	360	360	{ beriva za blagaj- ničke činovnike. na pomoć šumariji.
Pomoćni šumari . .	2070	2175	2280	2385	105	105	235	105	
Izpitani šumski po- moćnici i šumarski funkcionari . . .	1770	1875	1980	2085	105	—	210	—	{ dobivaju samo pet doplataka za starost.
Šumarski pomoćnici sa nižim državnim izpitom	1485	1590	1695	1800	105	—	210	—	
Lugari I. razreda .	870	915	960	1005	45	—	150	—	
Lugari II. razreda .	750	795	840	885	45	—	150	—	

Plaće su sljedeće:

Ravnatelj kneževskih dobara: plaća K. 9300, službeni doplatak K. 2500, stanarina K. 1200, doplatak za starost iza svakih 5 godina K. 210.

Nadsavjetnik: U prvih 5 godina plaća K. 7900, od 6.—11. godine K. 8420, službeni doplatk K. 2100, stanarina K. 1000, iza svakih 5 godina doplatk K. 210.

Savjetnici: U prvih 5 godina plaća K. 6400, od 6.—11. godine K. 6900, službeni doplatk K. 1400, stanarina K. 1000, iza svakih 5 godina doplatk K. 210.

Šumarnici: U prvih 5 godina plaća K. 4980, od 6.—11. godine K. 5400, službeni doplatk K. 900, stanarina K. 705, za svakih 5 godina K. 210 doplatk.

Nadšumari kao upravitelji ureda: Plaća u prvih 5 godina K. 4260, od 6.—11. godine K. 4680, službeni doplatk K. 705, stanarina K. 570, za svakih 5 godina K. 210 doplatk.

Upravitelji ureda (nadšumari, šumarnici) dobivaju osim ovih be-riva, još i putni paušal i paušal za uzdržavanje konja K. 2100 do K. 3000, godišnje, i to po veličini kotara.

Promaknuće šumskih tehničara na prave nadšumare i t. d. ovisi o izpunjenju svih uvjeta, potrebitih za višje državne šumske upravne činovnike, uz položenje praktičnog državnog ispita sa osposobljenjem I. i II. note.

Za promaknuće na šumarskog assistenta i srezkoga šumara potrebno je, da je položio državni izpit za samostalno šumsko gospodarstvo sa osposobljenjem I. i II. note.

Dovoljnim uspjehom položeni državni izpit izključuje promaknuće na asistenta i srezkoga šumara.

Prvo namještenje sledi natječajem i to u svojstvu kao šumarski pomoćnik.

(Polag notice u „Oesterreichische Forst- u. Jagdzeitung priobćio A. Ugrenović).

Broj 76579 ex 1903.

Oglas.

Od strane kr. zemalj. vlade, odjela za unutarnje poslove, stavlja se ovime do sveobćega znanja, da će se u smislu normativne naredbe od 18. listopada 1886. broj 33094 i od 21. svibnja 1890 broj 12782 državni ispit za samostalno vodjenje šumskog gospodarjenja u jesenskom roku godine 1903. obdržavati dne 23. i sledjećih dana mjeseca studena 1903.

Odnosne u smislu citirane naredbe pod brojem 33094 ex 1886 sastavljene i propisno biljegovane molbenice imaju se neposredno upravititi na osobu predsjednika izpitnog povjerenstva gospodina Roberta Fischbacha kr. zemaljskog šum. nadzornika I. razr. u Zagrebu najkasnije do 7. studenoga 1903.

U Zagrebu, dne 29. rujna 1903.

Kr. hrv. - slav. - dalm. zem. vlada odjel za unutarnje poslove.

Broj 2496. ex 1903.

**7005 jelovih, 280 omorikovih
18077 bukovih, 995 javorovih 320
borovih, 14 javora rebraša.**

Osim toga u šumi Krasnici za veliku prodaju izlučenoj površini od 3072 jutra:

**28680 jelovih, 1888 omorikovih,
32966 bukovih i 2635 javorovih**

stabala, prodavati će se na dne 29. listopada 1903. u 11 sati prije podne kod podpisanoga ureda putem pismenih ponuda u ukupno procijenbenoj vrijednosti od 927.944 K. 86 fl.

Prodavat se imajuća stabla rasporedana su u 24 hrpe.

Sva na prvom mjestu spomenuta stabla vidljiva su u šumi obilježena i to u redovitim sječina šumarije Ogulin, Plaški, Brinje, Kriviput.

Poblizji dražbeni uvjeti mogu se svaki dan za vrijeme uredovnih sati kod podpisanoga ureda, koli u pisarnah područnih šumarijah, izim toga dostaviti će podpisani ured svakom interesentu bezplatno točan izkaz prodat se imajuće količine uz obće dražbene uvjete.

Kup stabala u Krasnici uvjetuje izgradnju parne pile u Plaškom.
Šumsko-gospodarstveni ured ogulinske imovne obćine.

Broj 7661 ex 1903.

810 šum.

Oglas prodaje stabala,

koja će se obdržavati dana 6. listopada 1903. u 11 sati prije podne u uredu kr. kotarske oblasti u Vrbovskom. Zemljišna zajednica Kom.

Moravice prodaje temeljem zaključka skupštine ovlaštenika od 16. kolovoza 1903. i na temelju po veleslavnom županijskom upravnom odboru u Ogulinu odpisom od 13. lipnja 1903. broj 1250 u. o. odobrenog drvosječnog predloga za godinu 1903. dolje naznačene drvne kolikoće:

Tekući broj	Broj skupina	Šumski predjel	Vrst drva	Broj sta- bala	Tehnički uporabiva drvena gromada	Ciena po jedinici		Ukupna vriednost		Opazka
						K.	f.	K.	f.	
1	IV.	Ponori kod Tomić- drage	Jela i omorika	100	260-67	9	60	2502	43	
2	V.			100	288-02	"	"	2764	99	
3	I.			100	283-40	"	"	2720	64	
4	II.	100		280-50	"	"	2692	80		
5	III.	Lazine		100	261-68	"	"	2512	13	
7	IV.			100	253-44	"	"	2433	50	
6	V.			100	246-82	"	"	2369	47	
8	VI.			100	276-37	"	"	2653	15	
9	I.	Kosica		100	298-88	"	"	2869	25	
10	II.			150	488-35	"	"	4688	16	
Ukupno				1050	2038-18	9	60	28196	52	

1. Drazba obavlja se pismenim ponudama, te iste imadu biti predane na dan drazbe kod kr. kot. oblasti u Vrbovskom do 11 (jedanajst) sati prije podne, sa točnom oznakom skupine na koju se želi drazbovati.

2. Svakoj ponudi, koja imade biti zapečaćena i propisno biljegovana, imade drazbovatelj priložiti 10⁰/₀ žaobinu ukupne vrijednosti svake pojedine skupine na koju želi drazbovati, i to bud u gotovom bud u državnim vrijednostnim papirima.

3. Na ponude, koje bi kasnije toga roka stigle kao i one, ma i pravodobno predane nu bez žaobine, ne će se uzeti u obzir.

4. Ponudbena ciena imade glasiti na jedan kubični metar sirovine.

5. Ponude izpod izklične ciene ne će se uvažili.

6. Položena 10⁰/₀ žaobina povratiti će se nedostalcu, dočim će se u protivnom slučaju smatrati jamčevinom.

7. Rokovi izradbe i izvoza te načini uplate, sadržani su u posebnim drazbenim uvjetima, koji se za vrijeme uredovnih sati mogu uviditi u uredovnici kr. kotarskog šumara u Vrbovskom.

Kralj. kotarska oblast.

U Vrbovskom, dne 21. rujna 1903.

K. kotarski predstojnik :

Radančević v. r.

Br. 6095. ex 1903.

Oglas dražbe.

Kod podpisanog kr. šumarskog ravnateljstva prodavati će se dne 7. listopada 1903. u 11 sati prije podne lih putem pismenih ponuda u II. i VIII. sjekoredu kr. šumarije u Ivanovuselu u godinama 1903—1907. izrabiti se imajuća drvena gromada od 59.898 m³, koja se sastoji poglavito iz bukovih i grabovih, ter nešto cerovih i drugih stabalah od podredjenih vrstih drveća.

Izključna cijena iznosi (56,787) petdesetišesthiljada sedamsto i osamdeset i sedam kruna.

Pobliži dražbeni kao i ugovorni uvjeti mogu se dobiti kod podpisanog kr. šumarskog ravnateljstva i kod kr. šumarije u Ivanovuselu.

Kr. šumarsko ravnateljstvo

U Zagrebu, u rujnu 1903.

Broj 6301. Ex 1903.

Natječaj.

Temeljem naredbe visoke kr. zemaljske vlade od 28. kolovoza 1903. broj 51.928, kojom se odobrava zaključak gospodarstvenog odbora od 12. lipnja 190. toč. 13. sjedničkog zapisnika, imaju se u obsegu ove imovne občine popuniti dva mjesta šumarskih vježbenika sa godišnjom pripomoći od 800 K. uz pravo zaračunanje stegnutih paušalnih dnevnica za vanjsko službovanje po postojećih propisih.

Molitelji imaju svoje molbenice obložiti:

b) Krstnim listom

b) Svjedočbom o svršenih šumarskih naucih

c) Svjedočbom o dosadanjem službovanju

d) Liečničkom svjedočbom, da su zdrava tjelesna sastava i za šumarsku službu sposobni.

Molbenice imaju se uključivo do 20. listopada 1903. podpisanom uredu propisanim putem predložiti.

Gospodarstveni ured imovne občine gjurgjevačke

u Belovaru, dne 28. rujna 1903.

SADRŽAJ.

	Strana
Toplotni efekat drva. Piše Prof. M. Urbany	501—506
Šumarstvo u Srbiji. (Nastavak).	507—519
Šume zaštitnice (§§. 6. i 7.), i šume zabranite (§. 19. š. s.). Piše V. Dojković, kr. žup. šum. nadzornik u miru. (Nastavak)	519—540
Naučno putovanje članova hrv.-slav. šumarskoga društva u Bosnu i Dalmaciju god. 1903.	540—553
Listak: Osobne vesti: Imenovanje	553—554
Društvene vesti: Zapisnik o sjednici hrv.-slav. šumar. društva, održavanoj dne 29. lipnja 1903. — Za- pisnik XXVII. redovite glavne skupštine „Hrv.- slav. šumarskog društva, održavane u Zagrebu dana 27. kolovoza 1903. — XXVII. redovita glavna skupština hrv.-slav. šumarskoga društva .	554—572
Šumarsko i gospodarsko knjižtvo:	572—573
Promet i trgovina	573—575
Iz upravne prakse	575—576
Različite vesti: Ekskurzija našega šumarskoga društva u Bosnu i Dalmaciju. — Državni izpit za samo- stalno vođenje šumskoga gospodarstva. — Šu- marsko učilište u Bieli. — Transport drva iz šume. — Pravni odnošaji i beriva šumarskih činovnika Thurn i Taxisa.	576—580
Oglasi i natječaj	580—583

